

DECIZIA nr. 53

din 23.12.2013

referitoare la investigația declanșată prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 232/12.03.2012, modificat prin Ordinul nr. 356/19.06.2013, având ca obiect posibila încălcare a prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene de către Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services

CONSILIUL CONCURENȚEI

În baza:

1. Legii concurenței nr.21/1996, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 742/2005, cu modificările și completările ulterioare¹ (numită în continuare *Legea concurenței*);
2. Decretului nr.700 din 27 aprilie 2009 pentru numirea președintelui Consiliului Concurenței, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 284/30.04.2009;
3. Decretului 701/27.04.2009, pentru numirea vicepreședintelui Consiliului Concurenței, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 284/30.04.2009;
4. Decretelor nr. 703/27.04.2009, 974/19.12.2011 și 496/13.07.2012 privind numirea unor membri ai Plenului Consiliului Concurenței, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 284/30.04.2009, 901/20.12.2011 și 490/17.07.2012;
5. Regulamentului de organizare, funcționare și procedură al Consiliului Concurenței, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 288/01.04.2004, cu modificările și completările ulterioare;
6. Regulamentului privind constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor de către Consiliul Concurenței, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 631/05.09.2011;
7. Instrucțiunilor din 2 septembrie 2010 privind individualizarea sancțiunilor pentru contravențiile prevăzute la art. 51 din Legea concurenței nr. 21/1996, publicate în Monitorul Oficial, Partea I, nr.638/10.09.2010, cu modificările și completările ulterioare;
8. Instrucțiunilor din 5 august 2010 privind definirea pieței relevante, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.553/05.08.2010;
9. Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, versiunea consolidată, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C115, 09.05.2008;
10. Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 232/12.03.2012, modificat prin Ordinul nr. 356/19.06.2013, de declanșare a unei investigații având ca obiect posibila încălcare a prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene de către Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services;

¹ Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, a fost modificată și completată prin prevederile OUG nr. 75/2010, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 459/06.07.2010, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 149/2011, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 490/11.07.2011

11. Raportului de investigație prezentat de către raportor, precum și a celorlalte acte și lucrări din dosarul cauzei;
12. Prevederilor privind procedura de transmitere a Raportului de investigație întreprinderilor Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services pentru luare la cunoștință și formulare de observații, precum și procedura de citare pentru audierea părților implicate în Plenul Consiliului Concurenței în ziua de 05.12.2013, care au fost îndeplinite;
13. Observațiilor la Raportul de investigație, transmise Consiliului Concurenței la data de 29.11.2013 de către întreprinderile Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services;
14. Declarațiilor făcute în timpul audierii din data de 05.12.2013 de către reprezentanții legali ai întreprinderilor Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services;
15. Observațiilor suplimentare și notelor scrise din data de 13.12.2013 formulate de către întreprinderile Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services în urma ședinței de audiere din data de 05.12.2013;
16. Faptului că în data de 19.12.2013, a avut loc deliberarea de către Plenul Consiliului Concurenței cu privire la acest caz, fiind întrunită condiția de cvorum pentru ca Plenul Consiliului Concurenței să poată decide în mod valabil.

Având în vedere următoarele:

Procedura declanșării investigației

1. La data de 12.03.2013, prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 232/12.03.2012 s-a declanșat din oficiu investigația privind posibila încălcare a prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea concurenței de către Compania Națională Loteria Română SA (denumită în continuare Loteria Română)², Lotrom SA (denumită în continuare Lotrom)³, Intracom SA Holdings - fostă Intracom SA Hellenic Telecommunications and Electronics Industry - (denumită în continuare Intracom)⁴ și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services (denumită în continuare Intralot)⁵ și posibila încălcare a prevederilor art. 9 alin. (1) din Legea concurenței prin prevederile art. 71 alin. (1) lit.d) din Hotărârea Guvernului nr. 870/2009 prin care s-au aprobat Normele metodologice de aplicare ale Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc, modificate și completate prin Hotărârea Guvernului nr. 823/2011.

2. La declanșarea investigației a fost avută în vedere analiza următoarelor aspecte:

i) Prevederile Contractului de credit - furnizor încheiat la data de 1 septembrie 2003 între Loteria Română (în calitate de Beneficiar) și Lotrom (în calitate de Furnizor), respectiv

² Sediul social: București, str. Poenaru Bordea nr. 20, sector 4; Înmatriculată la Registrul Comerțului sub nr. J 40/9689/1999; CUI: 12397185

³ Sediul social: București, str. Polonă, nr. 43, sector 1; Înmatriculată la Registrul Comerțului sub nr. J 40/8800/2000; CUI: 13397051

⁴ Sediul social: Grecia, Attica, Markopoulou Ave. Peania, km.19

⁵ Sediul social: Grecia, Kifissias Ave. & 3, Premetis Str., nr.64, Marousi, Attica

Intracom și Intralot (denumite colectiv Creditor), pentru implementarea Programului Video-Loterie în România⁶.

ii) Încadrarea, prin art. 71 alin. (1) lit.d) din Hotărârea Guvernului nr. 870/2009 prin care s-au aprobat Normele metodologice de aplicare a Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc, modificate și completate prin Hotărârea Guvernului nr.823/2011, a jocului de noroc denumit Video-Loterie în categoria jocurilor loto. Întrucât pentru jocurile loto Loteria Română deține exclusivitate se creează o posibilă distorsionare a concurenței pe piața relevantă.

3. Având în vedere următoarele aspecte:

- atunci când autoritățile de concurență ale statelor membre sau instanțele naționale aplică legislația națională de concurență acordurilor, deciziilor asociațiilor de întreprinderi sau practicilor concertate în sensul articolului 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, care pot afecta comerțul dintre statele membre în sensul acestei dispoziții, ele aplică de asemenea articolul 101 din Tratatul acestor acorduri, decizii sau practici concertate;
- practica anticoncurențială privind posibila încălcare a art. 5 din Legea concurenței analizată în investigația declanșată prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 232/12.03.2012, poate intra sub incidența art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene întrucât poate să afecteze comerțul dintre statele membre;
- investigația declanșată avea ca obiect analiza a două fapte care, în funcție de încadrarea lor pe legislația din domeniul concurenței, puteau fi tratate independent una de cealaltă. Una reprezintă o posibilă înțelegere între mai multe întreprinderi, cea de-a doua având ca obiect o acțiune a unei autorități a administrației publice centrale;
- disjungerea acestei investigații în două investigații distincte, în funcție de practicile analizate, va conduce atât la flexibilizarea analizei ce se efectuează de către echipa de investigație, cât și la îmbunătățirea desfășurării procedurii de investigație pentru luarea unei decizii în acest caz,

la data de 19.06.2013, prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 356/19.06.2013 investigația declanșată prin Ordinul nr. 232/12.03.2012 a fost extinsă în ceea ce privește posibila încălcare a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene de către Loteria Română, Lotrom, Intracom și Intralot și a fost disjunsă în două investigații distincte, în funcție de practicile analizate.

4. Investigațiile rezultate din disjungerea investigației inițiale sunt următoarele:

- investigație având ca obiect posibila încălcare a art. 5 din Legea concurenței și a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene de către Loteria Română, Lotrom, Intracom și Intralot;
- investigație având ca obiect posibila încălcare a prevederilor art. 9 alin. (1) din Legea concurenței prin prevederile art. 71 alin. (1) lit.d) din Hotărârea Guvernului nr. 870/2009 prin care s-au aprobat Normele metodologice de aplicare ale Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc, modificate și completate prin Hotărârea Guvernului nr. 823/2011.

5. Prezenta decizie are ca obiect investigația privind posibila încălcare a art. 5 din Legea concurenței și a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene de către Loteria Română, Lotrom, Intracom și Intralot.

⁶ În cadrul documentelor din dosarul cazului, respectiv în cadrul legislației din domeniu în vigoare, jocul analizat este prezentat atât sub denumirea de *Video-Loterie*, cât și sub denumirea de *Videoloterie*; pentru unitate în exprimare, toate referirile la acest joc se vor efectua sub denumirea de *Video-Loterie*, denumirea sub care a fost prezentat în contractul de credit-furnizor încheiat în anul 2003.

6. Părțile implicate

6.1 Compania Națională Loteria Română SA

Loteria Română este persoană juridică română, având forma juridică de societate comercială pe acțiuni cu capital integral de stat, de interes public național⁷.

Potrivit Statutului său, acțiunile Loteriei Române sunt deținute în totalitate și în mod exclusiv de statul român iar drepturile și obligațiile decurgând din calitatea de acționar unic a statului român se exercită de către Ministerul Finanțelor Publice.

Patrimoniul Loteriei Române s-a constituit prin preluarea integrală a patrimoniului fostei Regii Autonome "Loteria Națională".

Loteria Română își desfășoară activitatea atât prin agenții proprii, cât și prin agenții mandatare. În anul 2011, Loteria Română a deținut un număr de 939 agenții proprii (din care 894 au avut instalate terminale tip Video-Loterie), numărul agențiilor mandatare fiind de 1104 (din care 693 au avut instalate terminale tip Video-Loterie).

Loteria Română a înregistrat în anul 2012 o cifră de afaceri de 1.002.015.748 lei (226.255.052 Euro), iar aproximativ ■% din veniturile sale au fost realizate din activitatea de Video-Loterie.

6.2 Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services

Intralot face parte din grupul Intralot, grup format dintr-o rețea internațională de firme active în domeniul jocurilor de noroc. Intralot furnizează soluții integrate de jocuri de noroc și sisteme de procesare a tranzacțiilor, precum și servicii de jocuri interactive, pentru loteriile naționale din întreaga lume.

Conform informațiilor transmise Consiliului Concurenței⁸, Intralot a realizat în România, în anul 2012, o cifră de afaceri de ■ EUR.

Cu toate acestea, Loteria Română a efectuat plăți către Intralot și Intracom, în anul 2012, în baza contractului de credit-furnizor încheiat în anul 2003, în valoare de ■ lei (aproximativ ■ EUR), din care ■% (■ lei) către Intralot SA și ■% (■ lei) către Intracom SA.

Intralot a comunicat autorității de concurență faptul că, pentru calculul cifrei de afaceri realizate în anul 2012, nu a luat în considerare suma plătită de Loteria Română ca urmare a facturilor emise de Lotrom pentru furnizarea de echipamente, înainte și în cursul anului 2012, respectiv ■ lei.

Conform informațiilor furnizate de Lotrom, cifra de afaceri realizată de această întreprindere în anul 2012 a fost de ■ lei, din care ■ lei reprezintă venituri realizate din vânzarea unor diverse piese de schimb și echipamente. Conform informațiilor furnizate de Lotrom⁹, niciun alt echipament nu a fost livrat și/sau facturat Loteriei Române de către Lotrom în anul 2012, cu excepția echipamentelor menționate anterior, care exced obiectului contractului semnat (pentru remedierea daunelor). Astfel, Lotrom consideră că plățile efectuate de către Loteria Română în anul 2012 (pentru achitarea unor facturi emise de Lotrom anterior acestui an) nu influențează cifra de afaceri realizată de Lotrom în 2012.

Având în vedere faptul că, pentru calculul cifrei de afaceri realizate de Lotrom în anul 2012 nu au fost luate în considerare veniturile realizate din vânzări de echipamente indicate de Intralot, se va considera că Intralot a realizat în România, în anul 2012, o cifră de afaceri de ■ lei (echivalentul a ■ Euro), realizată din totalul plăților efectuate de Loteria Română către Intralot.

⁷ Potrivit OUG nr. 159/1999 privind înființarea Companiei Naționale "Loteria Română" - S.A., aprobată prin Legea nr 288/2001.

⁸ Prin adresa Intralot înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 6731/21.05.2013

⁹ Prin adresa Lotrom nr. 186/22.07.2013, înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 9518/22.07.2013

6.3 Lotrom SA

Conform informațiilor furnizate de Lotrom¹⁰, această întreprindere asigură soluții complete pe piața furnizării de produse și servicii necesare organizării de jocuri de noroc (incluzând soluția tehnică și echipamentele și serviciile necesare funcționării respectivei soluții pentru organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc).

Lotrom a înregistrat în anul 2012 o cifră de afaceri de 8.134.425 lei (echivalentul a 1.836.752 Euro).

6.4 Intracom SA Holdings

Intracom SA Holdings face parte din grupul Intracom, grup format dintr-o rețea internațională de firme specializate în designul și implementarea proiectelor integrate de telecomunicații, dezvoltarea și integrarea sistemelor IT și rețelelor, producția de echipamente de telecomunicații, dezvoltarea de aplicații software și furnizarea de servicii, precum și fabricația de construcții metalice și echipamente electromecanice, producția de energie, dezvoltarea de sisteme loteristice integrate și investiții imobiliare.

Grupul Intracom include subsidiare și participații atât în Europa, cât și în Orientul Mijlociu, SUA și Rusia.

Conform informațiilor transmise Consiliului Concurenței¹¹, Intracom a realizat în România, în anul 2012, o cifră de afaceri de [REDACTED] Euro (echivalentul a [REDACTED] lei).

7. Aspecte generale privind jocurile de noroc în România; Cadrul de reglementare

7.1 Potrivit actualului cadru de reglementare – *Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc, aprobată cu modificări prin Legea nr.246/2010, cu modificările și completările ulterioare* – organizarea și exploatarea activității de jocuri de noroc pe teritoriul României constituie monopol de stat, statul fiind cel care acordă dreptul de organizare și exploatare a activității de jocuri de noroc pe bază de licență de organizare a jocurilor de noroc pe fiecare tip de activitate și de autorizație de exploatare a jocurilor de noroc.

7.2 Prin modificarea și completarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 20/27.03.2013¹² a fost înființat Oficiul Național pentru Jocuri de Noroc, autoritate care este organizată și funcționează ca organ al administrației publice centrale cu atribuții în domeniul jocurilor de noroc, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului României.

7.3 Anterior acestei modificări a cadrului de reglementare din domeniu, activitatea de autorizare a organizării și exploatarei jocurilor de noroc se realiza de Ministerul Finanțelor Publice prin Comisia de autorizare a jocurilor de noroc, care se organiza și funcționa la nivelul acestui minister.

7.4 Conform reglementărilor din domeniu, prin joc de noroc se înțelege acea activitate comercială care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: se atribuie câștiguri materiale, de regulă bănești, ca urmare a oferirii publice de către organizator a unui potențial câștig și a acceptării ofertei de către participant, cu perceperea unei taxe de participare directe sau disimulate, câștigurile fiind atribuite prin selecția aleatorie a rezultatelor evenimentelor care fac obiectul jocului, indiferent de modul de producere a acestora.

¹⁰ Prin adresa Lotrom nr. 59/06.02.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1529/06.02.2013

¹¹ Prin adresa Intracom înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 6675/21.05.2013

¹² *privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Național pentru Jocuri de Noroc și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc*

Sunt incluse în această categorie și acele activități comerciale în care beneficiarii premiilor sunt stabiliți pe baza rezultatelor unor evenimente sau concursuri ce se vor produce fără implicarea organizatorilor. Prin urmare, organizarea oricărui joc de noroc implică existența cumulativă a următoarelor elemente: joc și/sau partidă, taxă de participare sau miză, fond de câștiguri sau premii, mijloace de joc, organizator, participanți.

7.5 Conform art. 10 din Ordonanța de Urgență a Guvernului 77/2009, jocurile de noroc se clasifică după cum urmează:

a) jocuri loto, dacă sunt folosite rezultatele pur aleatorii ale unor evenimente ce constau în extrageri de numere, de litere, bilete sau simboluri, indiferent de procedurile și caracteristicile mijloacelor utilizate pentru efectuarea extragerilor (urne, roți, cupe și alte asemenea mijloace) care nu se desfășoară în prezența jucătorilor. În această categorie se includ: loteriile, inclusiv cele instantanee, și orice joc de noroc care nu se desfășoară în prezența jucătorilor și care constă în extrageri de numere, de litere, simboluri, formulare sau bilete, prin intermediul cărora pot fi obținute diverse câștiguri determinate de evenimente care nu se desfășoară în prezența fizică a jucătorilor, cu excepția jocurilor de noroc definite în continuare;

b) pariuri, dacă sunt folosite rezultatele unor evenimente ce se vor produce fără implicarea organizatorilor. Pariul este un joc de noroc în care participantul trebuie să indice rezultatele unor evenimente ce urmează să aibă loc sau care sunt generate aleatoriu de un sistem informatic independent. În această categorie se includ:

- pariurile mutuale, în cadrul cărora premiul se distribuie participanților declarați câștigători proporțional cu numărul variantelor câștigătoare deținute de fiecare dintre aceștia, organizatorul fiind implicat doar în procesul de colectare a taxelor de participare și de distribuire a sumelor stabilite cu titlul de premii, în conformitate cu prevederile regulamentelor de joc respective;

- pariurile în cotă fixă, în cadrul cărora organizatorul este cel care stabilește pe baza unor criterii proprii și aduce la cunoștința participanților cotele de multiplicare a mizei în cazul în care variantele jucate sunt declarate câștigătoare, în conformitate cu prevederile regulamentelor de joc respective. Valoarea fiecărui câștig este fixată prin regulament (sumă fixă sau multiplu de miză) independent de totalul mizelor;

c) jocuri de noroc caracteristice activității cazinourilor, dacă evenimentele se produc cu ajutorul unor mijloace specifice de joc, în prezența fizică a participanților, cu sau fără participarea directă a acestora. Mijloacele specifice de joc folosite pot fi: cărți de joc, zaruri, bile de ruletă, rulete și mese de joc, inclusiv instalațiile auxiliare ale acestora, precum și alte mijloace de joc stabilite prin Hotărâre a Guvernului;

d) jocurile tip slot-machine, dacă evenimentele sunt organizate în prezența fizică a participanților prin intermediul mașinilor, utilajelor și instalațiilor specifice, iar câștigul depinde de hazard;

e) jocurile bingo desfășurate în săli de joc, cu câștiguri generate de elemente aleatorii, organizate prin folosirea echipamentelor complexe de extragere de tip loteristic, care sunt caracterizate prin extrageri și premieri succesive, în prezența fizică a jucătorilor;

g) ¹³ jocurile bingo organizate prin intermediul sistemelor de comunicații de tip internet, sisteme de telefonie fixă sau mobilă;

¹³ Lit. f) a fost abrogată

h) pariurile on-line reprezentând activitatea de pariuri în cotă fixă, organizată prin intermediul sistemelor de comunicații de tip internet, sisteme de telefonie fixă sau mobilă;

i) jocurile de noroc on-line reprezentând totalitatea jocurilor de noroc, altele decât cele definite la lit. a), e), f), g) și h), care sunt desfășurate altfel decât în prezența fizică a jucătorilor, organizate și transmise prin intermediul sistemelor de comunicații de tip internet, sisteme de telefonie fixă sau mobilă, și pentru care un organizator de jocuri de noroc a obținut autorizație și licență;

j) jocurile bingo organizate prin intermediul sistemelor rețelelor de televiziune, cu câștiguri generate de elemente aleatorii, organizate prin folosirea echipamentelor complexe de extragere de tip loteristic, care sunt caracterizate prin extrageri și premieri succesive, fără prezența fizică a jucătorilor.

Dintre jocurile de noroc descrise anterior, jocurile loto (ex. 6/49, loz în plic etc) și pariurile mutuale (Pronosport) sunt organizate și exploatate exclusiv de către Loteria Română. Celelalte sunt jocuri organizate și exploatate pe o piață deschisă concurenței. O parte dintre acestea sunt organizate atât de compania națională, cât și de operatori privați.

7.6 Normele metodologice pentru aplicarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 870 din 29 iulie 2009 *pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc*, cu modificările și completările ulterioare. Prin acest act normativ activitatea de “videoloterie” (în continuare Video-Loterie) a fost încadrată în categoria jocurilor loto, jocuri pentru care Loteria Română deține exclusivitate.

7.7 Video-Loteria este definită în Norme ca fiind un joc tip loto prin care se obțin aleatoriu câștiguri, rezultatul participării la joc fiind relevat jucătorului prin intermediul terminalului de Video-Loterie, dexteritatea sau abilitatea jucătorului neavând nicio influență/relevanță în obținerea câștigului. Jocul de Video-Loterie se realizează printr-o rețea unitară de terminale cu circuit închis care funcționează numai conectate on-line la un sistem central la nivel național. Sistemul central asigură activarea, monitorizarea permanentă a terminalelor, centralizarea datelor și validarea automată a câștigurilor acordate jucătorilor. Validarea și acordarea câștigului nu implică terminalul utilizat de jucător.

7.8 Conform Normelor metodologice pentru aplicarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009, mijloacele de joc incluse în categoria jocurilor tip slot-machine sunt reprezentate de mașinile, utilajele și instalațiile specifice asamblate din punct de vedere constructiv într-o unitate prin care în mod independent se generează elemente aleatorii bazate exclusiv pe hazard, dar și pe dexteritatea sau abilitatea participanților la jocul de noroc, fără implicarea sub orice formă sau prin orice mijloc a organizatorului, personalului acestuia ori a altor persoane la selecția sau la generarea hazardului și la stabilirea rezultatelor jocului.

Din categoria mijloacelor de joc incluse în categoria jocurilor tip slot-machine fac parte:

- mijloacele de joc constituite într-o singură unitate și care permit accesul la jocul de noroc unui singur participant de la un singur post de joc;
- mijloacele de joc constituite într-o singură unitate și care permit accesul la jocul de noroc, simultan, mai multor participanți de la cel puțin 4 posturi de joc.

Numărul minim de mijloace de joc care pot fi exploatate de același operator economic este de 50 de aparate, în acest număr sunt luate în considerare și posturile de joc (terminale) constituite într-o singură entitate.

Pentru *mijloacele de joc* menționate anterior sunt utilizate și denumirile de *aparate de joc, terminale, automate*.

7.9 Eventuala încălcare a regulilor de concurență prin încadrarea activității de Video-Loterie în categoria jocurilor loto, jocuri pentru care Loteria Română deține exclusivitate, este analizată de către Consiliul Concurenței în cadrul investigației având ca obiect posibila încălcare a prevederilor art. 9 alin. (1) din Legea concurenței prin prevederile art. 71 alin. (1) lit.d) din Hotărârea Guvernului nr. 870/2009 prin care s-au aprobat Normele metodologice de aplicare ale Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc, modificate și completate prin Hotărârea Guvernului nr. 823/2011.

Conform informațiilor furnizate de către Ministerul Finanțelor Publice la data de 16.05.2013¹⁴, în cadrul procesului de modificare și completare a legislației din domeniul jocurilor de noroc, „*Ministerul Finanțelor Publice are în vedere identificarea soluțiilor care să conducă la armonizarea textelor de lege vizate cu regulile de concurență, urmând ca acestea să fie transpuse în proiectele de normative care vor modifica legislația în vigoare din domeniul jocurilor de noroc*”.

8. Cadrul legal din domeniul concurenței cu privire la definirea pieței relevante

8.1 În definirea pieței relevante, autoritatea de concurență are în vedere atât *Instrucțiunile privind definirea pieței relevante*¹⁵, instrucțiuni care reflectă la nivel național principiile comunitare, aplicabile în materie, cât și prevederile din *Nota Comisiei Europene privind definirea pieței relevante*¹⁶.

8.2 În conformitate cu reglementările privind definirea pieței relevante, scopul principal în definirea pieței relevante este identificarea într-un mod sistematic a constrângerilor concurențiale cu care se confruntă întreprinderile în cauză. Mai exact, obiectivul este de a identifica acei concurenți reali ai întreprinderilor implicate, care au capacitatea de a exercita o influență asupra comportamentului acestor întreprinderi și de a le împiedica să aibă un comportament independent față de presiunea concurențială efectivă.

8.3 Analiza caracteristicilor produsului/serviciului și a utilizării sale permite, într-o primă etapă, să se delimiteze aria de investigație a eventualelor produse/servicii substituibile, dar aceasta nu este suficientă pentru a stabili dacă două produse/servicii sunt substituibile din punctul de vedere al cererii. De asemenea, substituibilitatea funcțională sau similitudinea caracteristicilor pot să nu asigure suficiente criterii, deoarece sensibilitatea consumatorilor la modificări relative ale prețului poate să depindă și de alte considerații.

8.4 Conform prevederilor *Instrucțiunilor privind definirea pieței relevante*, o piață relevantă cuprinde un produs sau un grup de produse și aria geografică pe care acestea se produc și/sau se comercializează. Piața relevantă are deci două componente: piața produsului și piața geografică.

8.5 Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele și/sau serviciile pe care consumatorul le consideră interschimbabile sau substituibile, datorită caracteristicilor, prețului și utilizării acestora.

¹⁴ Adresa Ministerului Finanțelor Publice nr. 558473/14.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 6553/16.05.2013

¹⁵ Instrucțiunile privind definirea pieței relevante, publicate în Monitorul Oficial cu numărul 553 din data de 5 august 2010.

¹⁶ Nota Comisiei Europene privind definirea pieței relevante, publicată în Monitorul Oficial al Comunităților Europene nr. C 372 din 09.12.1997

8.6 Piața relevantă geografică relevantă cuprinde zona în care întreprinderile în cauză sunt implicate în cererea și oferta de produse sau servicii, în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de zonele geografice învecinate, deoarece condițiile de concurență diferă în mod apreciabil în respectivele zone.

8.7 Substituibilitatea din punctul de vedere al cererii constituie cea mai directă și eficace forță care acționează asupra celor care furnizează un anumit produs, în special în ceea ce privește deciziile pe care le iau aceștia referitor la preț, în timp ce substituibilitatea din punctul de vedere al ofertei poate fi luată în considerare la definirea piețelor, în cazurile în care efectele acesteia sunt echivalente cu cele ale substituibilității din punctul de vedere al cererii, ca eficacitate și grad de urgență (adică furnizorii au posibilitatea de a trece la producerea și comercializarea produselor/serviciilor relevante în termen scurt, fără să suporte costuri suplimentare sau riscuri, ca reacție la o modificare redusă, dar permanentă a prețurilor relative).

Constrângerile concurențiale care decurg din substituibilitatea la nivelul ofertei și din concurența potențială nu sunt, în general, imediate și necesită întotdeauna analizarea unor factori suplimentari. Astfel de constrângeri nu sunt în general luate în considerare în definirea pieței relevante.

Piața relevantă a produsului

9. Descrierea jocului Video-Loterie

9.1 Conform informațiilor furnizate de către Loteria Română¹⁷, jocul de Video-Loterie se realizează printr-o rețea unitară de terminale cu circuit închis care funcționează numai conectate on-line la un sistem central la nivel național.

Sistemul central asigură activarea, monitorizarea permanentă a terminalelor, centralizarea datelor și validarea automată a câștigurilor acordate jucătorilor. Validarea și acordarea câștigului nu implică terminalul utilizat de jucător.

9.2 Pentru ca un jucător să participe la jocul Video-Loterie este necesară utilizarea unui terminal de joc instalat și conectat la sistemul central. Jucătorul introduce în aparat suma pe care dorește să o joace, iar aparatul îi va pune la dispoziție un anumit număr de credite de joc.

Jocul durează până când participantul dorește să încheie jocul sau până la terminarea creditelor disponibile. La apăsarea butonului *colectare* terminalul tipărește un bilet care conține, printre altele, suma ce poate fi încasată numai în cazul în care biletul este valid.

Participantii au obligația să solicite validarea biletului eliberat de terminal într-un anumit termen și numai în locația unde se află terminalul care a eliberat biletul. Validarea biletului este efectuată de către sistemul central prin intermediul site controller-ului.

9.3 Terminalul de Video-Loterie este o parte din configurația rețelei servind ca punct de intrare în sistem (front-end Terminal), în timp ce site controller-ul servește ca punct de ieșire din sistem (back-end). Între acestea, sistemul de operare Lotos controlează, autentifică, stochează, monitorizează și gestionează întregul joc la nivel central.

Agențiile de joc sunt conectate la sistemul central printr-o rețea de tip VSAT cu conexiune prin satelit. Frecvențele alocate sunt folosite exclusiv pentru transmiterea de date între agenții și sistemul central.

9.4 Conform *Regulamentului privind organizarea și administrarea jocului tip video-loterie*¹⁸, un terminal de Video-Loterie are următoarea structură:

¹⁷ Prin adresa Loteriei Române nr. 1022/06.02.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1523/06.02.2013

- un validator și o magazie de bancnote, în care participantul introduce bancnotele;
- un ecran color, care poate fi sau nu „touch screen”, folosit pentru realizarea dialogului dintre participant și terminal în timpul selectării, desfășurării și opririi jocului;
- un set de taste utilizate de participant pentru selectarea parametrilor jocului ales și efectuarea unor comenzi specifice fiecărui joc;
- o mini imprimantă cu ajutorul căreia terminalul tipărește biletele;
- un set de contori mecanici și electronici utilizați pentru înregistrarea unor informații, cum ar fi: credite intrate, credite jucate, credite câștigate, jocuri efectuate, etc.

10. Descrierea jocului slot-machine

10.1 Întreprinderile private activează pe piața din România prin intermediul jocului tip slot-machine, joc pentru care Loteria Română nu deține exclusivitate.

10.2 Conform actelor normative în vigoare, mijloacele de joc incluse în categoria jocurilor tip slot-machine sunt reprezentate de mașinile, utilajele și instalațiile specifice asamblate din punct de vedere constructiv într-o unitate prin care în mod independent se generează elemente aleatorii bazate exclusiv pe hazard, dar și pe dexteritatea sau abilitatea participanților la jocul de noroc, fără implicarea sub orice formă sau prin orice mijloc a organizatorului, personalului acestuia ori a altor persoane la selecția sau la generarea hazardului și la stabilirea rezultatelor jocului.

10.3 Întreprinderile active în domeniu desfășoară această activitate, prin intermediul terminalelor deținute, atât în locații special amenajate pentru desfășurarea jocurilor de noroc (cazinouri, săli de jocuri dedicate, agenții de pariuri sportive), cât și în locații având o altă activitate ca activitate principală (ex. baruri).

10.4 Terminalul este dispozitivul care oferă consumatorului posibilitatea practicării unui joc pe un display de calculator în schimbul unei sume de bani introduse în echipament.

11. Analiza substituibilității jocului Video-Loterie cu jocul slot-machine din punctul de vedere al utilizatorului final

11.1 Punctul de vedere al Loteriei Române și analiza documentelor Loteriei Române având ca obiect acest subiect

11.1.1 În cadrul corespondenței între Loteria Română și Lotrom, având ca obiect implementarea de către Loteria Română în cadrul rețelei de vânzare a unor jocuri de tip slot-machine¹⁹, Loteria Română consideră că „*terminalele utilizate pentru jocurile tip slot-machine au caracteristici diferite de cele ale terminalelor de videoloterie.*

Astfel, terminalele de joc de tip slot-machine funcționează în mod independent, nefiind conectate la un sistem central, pe când terminalele de videoloterie funcționează numai conectate on-line la sistemul central și nu sunt implicate în validarea și acordarea câștigurilor către jucători”.

¹⁸ Aprobat în ședința Adunării Generale Ordinare și Extraordinare a Acționarilor Loteriei Române din data de 22.12.2011

¹⁹ Adresa Loteriei Române nr. 31766/28.09.2010 transmisă Lotrom

11.1.2 Cu toate acestea, în raportările interne²⁰, Loteria Română reține concurența exercitată de alte întreprinderi din România în ceea ce privește activitatea de Video-Loterie: „dezvoltarea rapidă a concurenței, care deține aparate de ultimă generație, cu jocuri atractive și oferă mandatarilor condiții mult mai avantajoase față de cele oferite de CNLR (comisioane mai mari), determină agenții economici să renunțe la colaborarea cu CNLR în favoarea firmelor concurente”.

11.1.3 În *Strategia Companiei Naționale Loteria Română 2008 - 2013*²¹, Loteria Română este prezentată ca fiind în concurență directă cu o serie de alte întreprinderi din România pe piața de videoloterie, cele mai importante fiind: Astra, Maxbet, Million și Admiral.

11.1.4 La momentul evaluării de către Loteria Română a unei propuneri de colaborare cu un partener extern ()²², partener încadrat de Loteria Română ca operator de aparate slot-machine, se efectuează următoarea descriere a respectivelor terminale: „aparatele slotmachine pe care le-a propus pentru instalare în prima fază a unui posibil proiect constau în mare parte (bucăți) din echipamente Novomatic – Gaminator 1, Gaminator 4, Gaminator 16 și Gaminator 35, care sunt aproximativ identice cu aparatele VLT Novomatic instalate în agențiile CNLR. Mixul de jocuri propus de pentru aparatele Novomatic conține o majoritate de jocuri prezente în aparatele deja existente în agențiile CNLR, astfel încât acestea ar funcționa în paralel cu cele existente”.

În cadrul aceleiași evaluări, Loteria Română are în vedere inclusiv înlocuirea, în anumite agenții, a anumitor aparate de Video-Loterie cu aparate slot-machine, fără a se identifica riscul pierderii clienților săi.

11.1.5 În cadrul activității desfășurate, Sucursala Zonală Iași a Loteriei Române²³ semnală Loteriei Române că „în zona în care își desfășoară activitatea Sucursala Zonală IAȘI, S-A PRODUS O EXPLOZIE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE ÎNFIINȚAREA DE SĂLI DE JOCURI ALE CONCURENȚEI. (...) Aceste săli sunt dotate cu aparate VLT identice cu ale noastre doar că au posibilități sporite de joc. (...) Datorită acestei situații, încet dar sigur, pierdem jucători la VLT și pariloto”.

11.1.6 Din discuțiile reprezentanților Loteriei Române și cei ai Lotrom din data de 30.03.2009²⁴ rezultă că, în cadrul propriei strategii de piață, se are în vedere concurența exercitată de alți operatori din piață. Poziția reprezentanților Lotrom referitoare la o eventuală creștere a prețului creditului a fost următoarea:

„Creșterea prețului unui credit de la 0,02 la 0,04 lei nu înseamnă dublarea veniturilor. În momentul de față jucătorul nu și-a epuizat toate posibilitățile de joc. El mizează această valoare a creditului pe acele linii și își mărește și posibilitatea de a câștiga. Pe de altă parte mărirea prețului îi diminuează timpul pe care el îl petrece de obicei în agenție, reducându-i-se posibilitatea de a juca mai mult și a cheltui mai mult. Se menționează faptul că prețul concurenței este similar cu cel practicat de C.N.L.R. S.A.

În ultimii ani în România s-au instalat 17.000 de aparate conform cifrelor oficiale. Este o competiție acerbă care în trecut nu exista. Competiția are pay-out-uri înalte, spații de tip

²⁰ Informare către Consiliul de Administrație privind realizarea planului de încasări pe trimestrul 4 – 2011 și analiza încasărilor înregistrate în anul 2011 comparativ cu cele înregistrate în anul 2010 nr. 1548/08.02.2012 emisă de Departamentul Marketing, Vânzări

²¹ Documentul nr. 70 consemnat în Procesul Verbal de Constatare și Inventariere nr. 1805/13.03.2013 întocmit ca urmare a inspecției inopinate efectuate la sediul Loteriei Române

²² Nota Loteriei Române nr. 8057/17.06.2010 privind propunerile

²³ Adresa Sucursalei Zonale Iași a Loteriei Române înregistrată la Loteria Română sub nr. 1361/05.04.2007

²⁴ Minuta întâlnirii înregistrată la Loteria Română sub nr. 8423/01.04.2009

casino mult mai frumoase și orice schimbare în sensul creșterii prețului face ca noi să trimitem banii la concurență”.

11.2 Punctul de vedere al Lotrom și analiza documentelor Lotrom având ca obiect acest subiect

11.2.1 În cadrul corespondenței transmise Consiliului Concurenței²⁵, Lotrom consideră că, *„spre deosebire de echipamentele obișnuite tip slot-machines, care pot funcționa individual (stand alone), mașinile fiind unități independente de joc, terminalele de video-loterie propriu-zise sunt conectate la un Sistem Central (așa-numitul LOTOS Operating System – Sistem de operare LOTOS), constituind doar una dintre componentele sistemului de video-loterie. Structura tehnică a acestui sistem mai include, de asemenea Site Controller-ul (Coronis HEE Lottery Terminal), care controlează la nivel local funcționarea mașinilor de video-loterie, precum și Sistemul Central care gestionează, monitorizează și controlează rețeaua completă de mașini de video-loterie”.*

Lotrom concluzionează că, *„dacă în cazul slot machines, acesta începe și se termină cu mașina în sine (modul stand-alone), jocul de video-loterie începe cu banii introduși de jucător în terminalul de video-loterie și se termină cu banii (în caz de câștig) plătiți de către un alt terminal de plată (Coronis HEE Lottery) în urma validării rezultatului de către Sistemul Central”.*

11.2.2 În contextul unei intenții a Loteriei Române de a organiza un program tip slot-machine cu o altă companie decât cele cu care semnase în anul 2003 contractul de credit – furnizor, Lotrom²⁶ menționa că, *„organizarea jocurilor slot-machine de către CNLR ar reprezenta un program similar Programului de Video-Loterie, a cărui exploatare ar putea conduce la încălcarea Contractului de Credit-Furnizor pentru implementarea Programului de Video-Loterie în România”.*

11.2.3 În propriile studii realizate pentru evaluarea concurenței pe piață, Lotrom²⁷ încadrează serviciul prestat de Loteria Română în categoria generală a mașinilor de jocuri de noroc din România, strategia pentru viitor fiind întocmită și în funcție de concurența exercitată de celelalte întreprinderi active pe piață.

De asemenea, în prezentările Lotrom cu tema:

- *Proiectul Videoloteria – Sept 2009-Feb 2010*²⁸;

- *Competition Report – Romanian Market October 2011*²⁹;

- *Prezentare CNLR - Evaluarea activității CNLR în 2011; Planificarea activității în Semestrul I 2012*³⁰;

- *situații privind Evoluția rețelei de Agenții cu Aparate Licențiate CNLR vs Concurență și Situația pieței de jocuri de noroc – Densitatea aparatelor licențiate – CNLR vs Primii 6 Concurenți direcți (după numărul de aparate),*

Loteria Română, prin activitatea de Video-Loterie, a fost prezentată ca fiind în concurență directă cu întreprinderile care operează aparate slot-machine.

²⁵ Adresa Lotrom nr. 59/06.02.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1529/06.02.2013

²⁶ Adresa Lotrom nr. 272/14.09.2010 înregistrată la Loteria Română sub nr. 30266/14.09.2010

²⁷ Adresa Lotrom nr. 48/08.03.2011 înregistrată la Loteria Română sub nr. 1920/08.03.2011

²⁸ Documentul nr. 35 consemnat în Procesul Verbal de Constatare și Inventariere nr. 38/13.03.2013 întocmit ca urmare a inspecției inopinate efectuate la sediul Lotrom

²⁹ Documentul nr. 34 consemnat în Procesul Verbal de Constatare și Inventariere nr. 38/13.03.2013 întocmit ca urmare a inspecției inopinate efectuate la sediul Lotrom

³⁰ Documentul nr. 78 consemnat în Procesul Verbal de Constatare și Inventariere nr. 1805/13.03.2013 întocmit ca urmare a inspecției inopinate efectuate la sediul Loteriei Române

11.3 Punctul de vedere al întreprinderilor care operează aparate de joc tip slot-machine

11.3.1 Marea majoritate a principalilor agenți economici care operează aparate de joc tip slot-machine consideră Loteria Română ca fiind un concurent pe piața pe care activează.

Informații în acest sens au fost transmise autorității de concurență de către Bet Cafe Arena SRL³¹, Intergame Select SRL³², Europlay SRL³³, Public Games SRL³⁴, Westgate România SRL³⁵, Intergames SRL³⁶, Videomatic SRL³⁷, Great Game SRL (Casa Pariurilor)³⁸, Elmat SRL³⁹, Game City SRL⁴⁰, X Gaming SRL⁴¹, Casino Entertainment Center SRL⁴², Street Games SRL⁴³, Baum SRL⁴⁴, Noreply Mozart SRL⁴⁵, Multibet Bar SRL⁴⁶, Revital SRL⁴⁷, Gama Games SRL⁴⁸, VIP Services SRL⁴⁹, Aura Gaming International SRL⁵⁰, E & Punto International CO. SRL⁵¹, Goldprest Impex SRL⁵² și Boomerang 2002 SRL⁵³.

11.3.2 Merkur Spielothek GmbH KG&CO, întreprindere din grupul căreia activează în România Casino Entertainment Center SRL și Merkur Casino România SRL, care a transmis Loteriei Române o propunere de a implementa în comun un proiect slot-machine, consideră că⁵⁴ „din punct de vedere funcțional, terminalele utilizate pentru jocuri de tip slot-machine au numai în accepțiunea legii caracteristici diferite de cele ale terminalelor de videoloterie, întrucât din perspectiva consumatorului (jucătorului) ele sunt confundabile, singura diferență fiind dată de capacitatea terminalelor de jocuri de tip slot-machine de a oferi posibilitatea de câștig în mod independent, spre deosebire de terminalele de videoloterie care funcționează numai conectate la sistemul central și nu sunt implicate în validarea și acordarea câștigului către jucători”.

³¹ Adresa Bet Cafe Arena SRL nr. 6162/28.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7122/29.05.2013

³² Adresa Intergame Select SRL nr. 502-503/14.11.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16083/14.11.2012

³³ Adresa Europlay SRL nr. 1421/15.12.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16160/15.11.2012

³⁴ Adresa Public Games SRL nr. 4933/14.11.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16121/14.11.2012

³⁵ Adresa Westgate România SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16203/15.11.2012

³⁶ Adresa Intergames SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17455/10.12.2012

³⁷ Adresa Videomatic SRL nr. 580/07.12.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17672/11.12.2012

³⁸ Adresa Great Game SRL nr. 1012/07.12.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17642/11.12.2012

³⁹ Adresa Elmat SRL nr. 1313/06.12.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17438/07.12.2012

⁴⁰ Adresa Game City SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17519/10.12.2012

⁴¹ Adresa X Gaming SRL nr. 655/10.12.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17531/10.12.2012

⁴² Adresa Casino Entertainment Center SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7117/29.05.2013

⁴³ Adresa Street Games SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 17262/04.12.2012

⁴⁴ Adresa Baum SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 645/19.01.2013

⁴⁵ Adresa Noreply Mozart SRL nr. 221/28.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7027/28.05.2013

⁴⁶ Adresa Multibet Bar SRL nr. 734/30.01.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1225/01.02.2013

⁴⁷ Adresa Revital SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1281/04.02.2013

⁴⁸ Adresa Gama Games SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1738/12.02.2013

⁴⁹ Adresa VIP Services SRL nr. 492/29.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7136/30.05.2013

⁵⁰ Adresa Aura Gaming International SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7138/30.05.2013

⁵¹ Adresa E & Punto International CO. SRL SRL nr. 51/28.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7246/03.06.2013

⁵² Adresa Goldprest Impex SRL nr. 3007/28.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7209/31.05.2013

⁵³ Adresa Boomerang 2002 SRL înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7509/06.06.2013

⁵⁴ Adresa Merkur Spielothek înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4070/25.03.2013

Merkur Spielothek apreciază că Loteria Română este unul dintre concurenții săi pe piața jocurilor de noroc din perspectiva similitudinii dintre cele două tipuri de joc, respectiv slot-machine și Video-Loterie.

11.3.3 Dintre întreprinderile chestionate de autoritatea de concurență, active pe piața din România, Bet Cafe Arena SRL, Intergame Select SRL, Public Games SRL, Intergames SRL, Great Game SRL, X Gaming SRL, Street Games SRL, Baum SRL, Revital SRL și Merkur Spielothek apreciază că ar avea capacitatea tehnică și logistică de a implementa un program de tip Video-Loterie.

11.3.4 Majoritatea întreprinderilor chestionate consideră că echipamentele deținute, sau o parte a acestora, pot fi adaptate pentru a funcționa în cadrul unui program tip Video-Loterie.

11.3.5 Max Bet SRL⁵⁵ și Max Bet Jocuri Electronice SRL⁵⁶ nu consideră Loteria Română ca fiind unul dintre concurenții lor întrucât toate sălile Max Bet sunt puncte de lucru cu peste 15 aparate slot-machine⁵⁷.

11.3.6 Intertop SRL⁵⁸ (Admiral), una dintre principalele întreprinderi active pe piață, consideră că dacă, în urma unor verificări ale unor instituții autorizate, se va descoperi că generatorul de numere aleatorii este localizat în interiorul echipamentelor de joc deținute de Loteria Română și, ca urmare, rezultatul jocului este determinat de exclusivitate de echipamentul însuși, atunci respectivul echipament este slot-machine.

11.4 Punctul de vedere al asociațiilor de întreprinderi care operează aparate de joc tip slot-machine

11.4.1 ROMSLOT – Asociația Organizatorilor de Sloturi⁵⁹ consideră că „*jocurile de noroc tip Video-Loterie operate de CN Loteria Română SA sunt de fapt aparate Slot-Machine, similare (identice) cu cele exploatare de operatorii de sloturi*”.

11.4.2 Asociația Organizatorilor și Producătorilor de Jocuri de Noroc din România (AOPJNR)⁶⁰ consideră că „*încadrarea jocului de noroc Video-Loterie operat de către Loteria Română în categoria jocurilor loto nu este corectă având în vedere similitudinea programelor de joc și a echipamentelor de joc utilizate cu cele ale jocurilor de noroc tip slot-machine*”.

AOPJNR consideră Loteria Română „*ca fiind un principal concurent al organizatorilor de jocuri de noroc tip slot-machine pe acest segment de piață, în special al celor care exploatează un număr de 3-5 mijloace de joc de acest tip în locațiile deținute*”.

11.5 Punctul de vedere al Biroului Român de Metrologie Legală

11.5.1 Autoritatea de concurență a solicitat⁶¹ poziția Biroului Român de Metrologie Legală (BRML) referitoare la asemănările din punctul de vedere al caracteristicilor tehnice/modului de funcționare (sau alți parametri utilizați de BRML) între terminalele utilizate de Loteria Română

⁵⁵ Adresa Max Bet SRL nr. 6975/15.11.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16197/15.11.2012

⁵⁶ Adresa Max Bet Jocuri Electronice SRL nr. 849/15.11.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16198/15.11.2012

⁵⁷ Max Bet segmentează piața jocurilor de tip slot machine în funcție de sălile de joc, respectiv slot-machine operate în cazino, în săli dedicate, în agenții de pariuri sportive și în baruri/alte locații prevăzute de lege

⁵⁸ Adresa Intertop SRL nr. 1412/15.11.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 16225/16.11.2012

⁵⁹ Adresa ROMSLOT nr. 7/20.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 3793/20.03.2013

⁶⁰ Adresa AOPJNR nr. 05/20.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 3814/20.03.2013

⁶¹ Prin adresa Consiliului Concurenței nr. RG – 5807/24.04.2013

și terminalele slot-machine utilizate de către operatorii privați din piață, inclusiv prin compararea etaloanelor de joc cu programele instalate pe mijloacele de joc.
Adresa Consiliului Concurenței a avut atașată o listă a terminalelor/jocurilor utilizată de către Loteria Română, astfel cum aceasta a fost primită de la compania.

11.5.2 Conform informațiilor transmise de către BRML⁶², mijloacelor de joc verificate atât la solicitarea Lotrom SA, respectiv a Loteriei Române, cât și a altor agenți economici care activează în domeniul jocurilor de noroc le-au fost aplicate aceleași cerințe tehnice conforme cu prevederile normei tehnice de verificare aplicabilă⁶³. Acest lucru s-a realizat având în vedere similitudinea modului de funcționare și a caracteristicilor cu relevanță legală.

11.5.3 Conform BRML, mijloacele de joc utilizate de Loteria Română sunt echipate cu programe de joc individuale și pot funcționa în mod independent de sistemele on-line la care sunt sau ar putea fi conectate, ele fiind verificate individual, din punct de vedere tehnic de către experții BRML.

11.6 Practica privind definirea pieței relevante în domeniul analizat

11.6.1 În cadrul *Deciziei Consiliului Concurenței nr. 154/2006 privind măsurile de sprijin financiar acordate CN Loteria Română SA* Consiliul Concurenței a definit piața relevantă ca fiind constituită din piața pariurilor în cotă fixă și piața jocurilor de noroc exploatate prin intermediul mașinilor electronice cu câștiguri din România.

Prin această decizie, autoritatea de concurență a constatat că, din punct de vedere concurențial, jocul organizat și exploatat de Loteria Română sub numele de Video-Loterie este substituibil cu jocul organizat de operatorii privați prin intermediul mașinilor electronice cu câștiguri.

Această decizie a fost confirmată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 1531/2009.

11.6.2 În cadrul *Deciziei Consiliului Concurenței nr. 15/11.03.2009 referitoare la operațiunea de concentrare economică realizată prin dobândirea de către Novo Invest CO SRL a controlului asupra SC Wettpunkt International SRL*, piața relevantă a fost definită ca fiind piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri, piața pariurilor sportive și piața serviciilor de alimentație publică din România.

11.6.3 În cazul Comisiei Europene COMP/M.4114 – Lottomatica/GTECH, Video-Loteria este prezentată ca fiind acel joc care se desfășoară cu ajutorul unor aparate de divertisment (slot – machine) instalate în locuri publice. În acest caz, Comisia Europeană nu a definit o piață distinctă pentru activitatea de Video-Loterie, piață din care să fie exclusă exploatarea aparatelor slot-machine.

Analiza efectuată în acest caz are ca obiect substituibilitatea limitată între jocurile Loto și Video-Loterie, acestea având caracteristici diferite în raport de factori precum: probabilitatea, mărimea și momentul premiului.

11.6.4 În cazul COMP/M.3109 – Candover/Cinven/Gala, Comisia Europeană a definit piața mașinilor de joc de noroc, fără a efectua o segmentare în funcție de tipul mașinilor, locația acestora (cazinouri, cluburi bingo, case de pariuri, pub-uri etc.) sau tipul de clienți.

O abordare similară a avut-o și Office of Fair Trading în deciziile nr. ME/1521/03 - Gamestec Leisure/Rank Leisure și ME/3766/08 - Danoptra Limited/Inspired Gaming Group plc.

⁶² Prin adresa nr. 3751/20.05.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 6741/22.05.2013

⁶³ N.T.V.- 02-2002 “Mașini de joc cu câștiguri”, respectiv, din anul 2008, ⁶³ N.T.V.- 02-2008 ediția 2 “Mașini de joc cu câștiguri”

11.7 Concluzii cu privire la definirea pieței relevante

11.7.1 Terminalul este dispozitivul care oferă consumatorului posibilitatea practicării unui joc pe un display de calculator în schimbul unei sume de bani introduse în echipament.

Acest dispozitiv este singurul echipament cu care consumatorul de astfel de servicii intră în contact direct și, ulterior jocului, ia decizia dacă va mai juca la acel dispozitiv sau la altul.

Consumatorul nu are acces și nu este influențat în decizia sa de restul echipamentelor care compun întregul Program Video-Loterie sau dacă terminalul este conectat on-line cu alte terminale, sau dacă funcționează în mod independent.

11.7.2 Terminalele tip slot-machine sunt comparabile, din punctul de vedere al caracteristicilor și al modului de funcționare, cu terminalele care fac parte din Programul Video-Loterie implementat de către Loteria Română.

11.7.3 Din punctul de vedere al utilizatorului final, aparatele tip Video-Loterie sunt substituibile cu aparatele tip slot-machine, pe ambele tipuri de aparate acesta putând juca aceleași tipuri de jocuri.

11.7.4 Întreprinderile private active pe piață în România care dețin terminale clasificate, conform legislației în vigoare, ca fiind slot-machine și asociațiile de astfel de întreprinderi consideră Loteria Română ca fiind concurentul lor pe piață.

11.7.5 Deși Loteria Română și Lotrom consideră, în cadrul corespondenței purtate cu autoritatea de concurență în cadrul investigației, că terminalele utilizate pentru jocurile tip slot-machine au caracteristici diferite de cele ale terminalelor de Video-Loterie, în cadrul propriilor analize efectuate, Loteria Română apare ca fiind în concurență directă cu întreprinderile care dețin terminale slot-machine.

Interpretarea conform căreia terminalele de joc de tip slot-machine funcționează în mod independent, nefiind conectate la un sistem central, pe când terminalele de Video-Loterie funcționează numai conectate on-line la sistemul central și nu sunt implicate în validarea și acordarea câștigurilor către jucători, nu poate fi luată în considerare întrucât consumatorul de astfel de servicii intră în contact doar cu terminalul și în funcție de jocurile jucate pe acesta ia decizia de a juca la o întreprindere sau alta.

În cadrul observațiilor la raportul de investigație și a observațiilor suplimentare transmise de către Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom nu au contestat substituibilitatea între terminalele tip video-loterie și cele tip slot-machine.

11.7.6 O parte dintre întreprinderile private active pe piață consideră că ar avea capacitatea tehnică și logistică de a implementa un program de tip Video-Loterie, echipamentele deținute, sau o parte a acestora, putând fi adaptate pentru a funcționa în cadrul unui program tip Video-Loterie.

11.7.7 În cadrul analizei de verificare realizată conform prevederilor legale, BRML are în vedere similitudinea modului de funcționare și a caracteristicilor cu relevanță legală între terminalele deținute de Loteria Română și terminalele slot-machine.

Conform BRML, mijloacele de joc utilizate de Loteria Română sunt echipate cu programe de joc individuale și pot funcționa în mod independent de sistemele on-line la care sunt sau ar putea fi conectate, ele fiind verificate individual, din punct de vedere tehnic de către experții BRML.

11.7.8 Având în vedere cele menționate anterior, piața relevantă a produsului se definește ca fiind piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri. Această piață include atât exploatarea terminalelor de joc tip slot-machine, cât și exploatarea terminalelor de joc utilizate în cadrul programului Video-Loterie. Dintre părțile investigate, în perioada analizată, pe această piață a fost activă Loteria Română.

11.7.9 În cadrul observațiilor depuse la Raportul de investigație și a observațiilor suplimentare/notelor scrise depuse ulterior ședinței de audiere din data de 05.12.2013 de către părțile implicate, piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri nu este considerată relevantă pentru practica analizată.

Intralot, Intracom și Lotrom consideră că singura piață care prezintă relevanță din perspectiva analizei unei eventuale încălcări a art. 5 din Legea concurenței și a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene este piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru jocurile de noroc tradiționale (piață care include și segmentul furnizării de soluții tehnice integrate pentru video-loterie).

În cadrul observațiilor depuse la Raportul de investigație, Loteria Română definește piața din amonte ca fiind piața integrării soluțiilor de video-loterie, în timp ce în cadrul observațiilor suplimentare a considerat că serviciile și bunurile avute în vedere în cadrul investigației sunt prestate/produse la nivelul a trei piețe distincte, respectiv:

- piața producției și furnizării de mașini electronice cu câștiguri;
- piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru jocurile de noroc;
- piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri.

11.7.10 Piața relevantă se definește în funcție de obiectul contractului de credit-furnizor, contract care face obiectul investigației. Contractul de credit-furnizor are ca obiect implementare programului video-loterie în România.

Programul video-loterie reprezintă activitățile de jocuri de noroc care vor fi desfășurate pe teritoriul României de către Loteria Română prin utilizarea terminalelor de jocuri de video-loterie, a infrastructurii necesare și a serviciilor aferente furnizate de Lotrom. Deci, programul video-loterie reprezintă activitățile care vor fi desfășurate de Loteria Română către consumatorii finali.

Astfel, piața relevantă a produsului a fost definită în acest caz ca fiind piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri.

Celelalte piețe identificate în observații (piața producției/furnizării de echipamente) nu au fost ignorate, acestea fiind piețele din amonte ale pieței relevante definite. De altfel, și pe aceste piețe au fost reținute efecte ale clauzei analizate.

11.7.11 Conform contractului încheiat, Intralot și Intracom au asigurat finanțarea programului de video-loterie, în timp ce Lotrom a livrat și instalat echipamentele necesare, a asigurat operarea, întreținerea și service-ul sistemului.

Dintre părțile implicate în investigație, singura întreprindere care activează în România pe una dintre piețele din amonte este Lotrom.

11.7.11.1 Conform observațiilor la Raportul de investigație depuse de către Intralot, Intracom și Lotrom piața din amonte pe care activează Lotrom este piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru jocurile de noroc tradiționale (piață care include și segmentul furnizării de soluții tehnice integrate pentru video-loterie).

11.7.11.2 În cadrul corespondenței purtate pe parcursul investigației cu Consiliul Concurenței⁶⁴, Lotrom divizează piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru jocurile de noroc tradiționale în două segmente de piață care nu sunt substituibile, și anume:

- piața furnizării de soluții integrate pentru video-loterie și
- piața furnizării de soluții integrate pentru pariuri în cotă fixă.

11.7.11.3 În cadrul observațiilor depuse la Raportul de investigație, Loteria Română definește piața din amonte ca fiind piața integrării soluțiilor de video-loterie.

11.7.11.4 Activitatea de video-loterie presupune integrarea de soluții tehnice care includ software, echipamente și serviciile auxiliare necesare pentru exploatare, operare și întreținere. Pentru cumpărătorul unui asemenea soluții integrate, avantajul constă în faptul că are asigurat controlul automatizat al sistemului de la distanță; de asemenea, coordonarea și monitorizarea sistemului se realizează de la distanță în timp real. În plus sistemul respectiv are o integritate crescută ca urmare a faptului că asigură colectarea datelor și înregistrarea lor.

Pentru autoritățile statului, sistemul previne atât evaziunea fiscală și neregulile de ordin contabil din rapoarte, cât și spălarea banilor prin înregistrarea câștigurilor. Urmare a monitorizării în timp real, operatorul de video-loterie are posibilitatea de a dezactiva de la distanță acele terminale care prezintă anumite suspiciuni de fraudă, intervenție și întreținere neautorizată.

Aceste informații sunt susținute inclusiv de către Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom.

Având în vedere atât aceste aspecte cât și următoarele:

- programele tip slot-machine nu presupun integrarea anumitor soluții pentru a fi desfășurate, terminalele utilizate funcționând fiecare în mod independent;
- costurile ridicate pentru achiziția unui program tip video-loterie față de un program slot-machine (terminalele utilizate, terminale care sunt substituibile cu cele tip slot-machine, reprezintă doar o parte din sistemul respectiv);

din punctul de vedere al cererii, piața furnizării de soluții integrate pentru video-loterie reprezintă o piață distinctă.

Această piață este o piață în amonte de piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri.

Dintre părțile implicate în investigație, singura întreprindere care activează în România pe această piață este Lotrom.

11.7.12 O altă piață din amonte, piață pe care nu activează niciuna dintre părțile implicate în investigație dar pe care au fost identificate efecte ale practicii analizate, este piața producției și comercializării de echipamente specifice domeniului jocurilor de noroc (ex. producția de terminale de video-loterie/slot-machine).

Piața relevantă geografică

12. Loteria Română își desfășoară activitatea la nivel național, atât prin agenții proprii, cât și prin agenții mandatare. În anul 2011 Loteria Română a deținut un număr de 939 agenții proprii, numărul agențiilor mandatare fiind de 1104.

Din numărul total de agenții, activitatea de exploatare a mașinilor electronice cu câștiguri a fost desfășurată într-un număr de 1587 agenții (894 proprii și 693 mandatare).

13. Deși, din punctul de vedere al cererii putem vorbi despre o piață locală, limitată la teritoriul unei localități sau eventual, al unei regiuni și luând în considerare acoperirea la nivel național de către Loteria Română cu astfel de mijloace de joc, respectiv impactul practicii analizate asupra teritoriului întregii țări, precum și faptul că legislația din domeniu permite schimbarea locului

⁶⁴ Adresa Lotrom nr. 60/06.02.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1528/06.02.2013

de exploatare a activitatii de jocuri de noroc in perioada de valabilitate a licentei, pentru interesele acestui caz, se definește piata relevantă geografică ca fiind piața națională.

De asemenea, dimensiunea pieței furnizării de soluții integrate pentru video-loterie este reprezentată de teritoriul României.

14. În cadrul observațiilor și a observațiilor suplimentare depuse de către părțile implicate, atât în cazul pieței exploatării mașinilor electronice cu câștiguri, cât și în cazul pieței furnizării de soluții integrate pentru video-loterie, piața relevantă geografică este definită ca fiind piața europeană/mondială. Se consideră că producătorii și furnizorii de echipamente realizează proiecte și se concurează oriunde în lume, de regulă în urma unor proceduri de achiziție publică. Aceste întreprinderi se pot adresa oricăror societăți care acționează pe piața din aval a exploatării mașinilor electronice cu câștiguri.

Aceste observații nu se susțin întrucât achiziția sistemului de video-loterie de către Loteria Română s-a realizat în vederea exploatării acestuia exclusiv pe teritoriul României, teritoriu pe care Loteria Română deține autorizațiile necesare pentru exploatarea jocului.

Conform prevederilor legale din domeniul jocurilor de noroc, Loteria Română deține exclusivitate pentru activitatea de video-loterie.

De asemenea, în perioada analizată (2003-2013) în România a funcționat un singur program de video-loterie, respectiv cel rezultat ca urmare a încheierii contractului FN/01.09.2003 cu Intralot, Intracom și Lotrom.

În această perioadă, achiziția unui alt sistem de către Loteria Română, prin renunțarea sau nu la cel derulat cu Intralot, Intracom și Lotrom, nu a reprezentat o alternativă viabilă întrucât denunțarea contractului respectiv presupunea plata unor despăgubiri în cuantum foarte mare, iar în conformitate cu prevederile respectivului contract, Loteria Română a fost ținută de obligația de a nu derula cu altă întreprindere un alt program de video-loterie sau unul similar.

Structura pieței

15. Piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri

15.1 Cotele de piață deținute de către întreprinderile active în domeniu pe piața exploatării mașinilor electronice cu câștiguri pot fi calculate în funcție de mai mulți indicatori. În cazul de față numărul de terminale de joc deținut de fiecare operator poate oferi o perspectivă asupra pieței dar nu reflectă cu exactitate poziția pe piață deținută de către o anumită întreprindere.

În acest context trebuie menționat că media încasărilor / terminal de joc este rezultatul mai multor factori relevanți precum:

- producătorul programului de joc (prin jocul respectiv și grafica acestuia);
- aspectul exterior al aparatului de joc;
- localizarea sălii de joc și accesul facil la aceasta;
- vechimea sălii de joc;
- brandul comercial sub care se exploatează sala de joc;
- destinația principală a locației (există atât locații destinate exclusiv jocurilor de noroc – precum cele deținute de Loteria Română sau cazinourile – cât și locații în care activitate principală este alta, spre exemplu de restaurant);
- localitățile în care sunt amplasate spațiile de joc (de mici sau mari dimensiuni, urban sau rural), veniturile realizate de către locuitorii din zona respectivă.

15.2 Întreprinderile active din acest domeniu pot realiza și alte activități decât cea de exploatare a aparatelor de joc. Astfel, în cadrul analizei nu pot fi luate în considerare cifrele de afaceri totale realizate de aceste întreprinderi.

De asemenea, nu este concludentă cifra de afaceri aferentă sectorului de jocuri de noroc întrucât domeniul respectiv include și alte tipuri de jocuri (ex. 6/49, pariuri).

Spre exemplu:

- Loteria Română a realizat în anul 2011 o cifră de afaceri totală de 1.160.084.833 lei din care [REDACTED] lei a fost realizată din activitatea aferentă programului Video-Loterie;
- [REDACTED] SRL a realizat în anul 2011 o cifră de afaceri totală de 111.552.317 lei din care 23.463.119 lei a fost realizată din activitatea de organizator de jocuri de noroc tip slot machine;
- [REDACTED] SRL a realizat în anul 2011 o cifră de afaceri totală de 133.091.174 lei din care 98.144.450 lei a fost realizată din activitatea de organizator de jocuri de noroc tip slot machine;
- E & Punto International Co. SRL a realizat în anul 2011 o cifră de afaceri totală de 47.535.119 lei din care 6.001.250 lei a fost realizată din activitatea de organizator de jocuri de noroc tip slot machine;
- Great Game SRL a realizat în anul 2011 o cifră de afaceri totală de 79.518.909 lei din care 36.179.190 lei a fost realizată din activitatea de organizator de jocuri de noroc tip slot machine;
- Noreply Mozzart SRL a realizat în anul 2011 o cifră de afaceri totală de 67.322.460 lei din care 45.469.651 lei a fost realizată din activitatea de organizator de jocuri de noroc tip slot machine.

15.3 Situația privind numărul de terminale de joc deținute de către principalele întreprinderi din piață și cifrele de afaceri realizate de acestea în anul 2011 din activitatea analizată, în ordinea veniturilor realizate este următoarea:

- Loteria Română: 6263 terminale – [REDACTED] lei;
- Casino Entertainment Center SRL: 298 terminale – 189.932.694 lei;
- Elmat SRL: 456 terminale – 136.355.958 lei;
- Max Bet SRL: 2.653 terminale – 128.538.198 lei;
- [REDACTED] SRL: 71 terminale – 98.144.450 lei;
- Aura Gaming International SRL: 44 terminale – 90.167.970 lei;
- Intergame Select SRL: 1325 terminale – 64.209.892 lei;
- [REDACTED] SRL: 1099 terminale – 56.618.394 lei;
- Ampera Games SRL: 509 terminale – 50.299.967 lei;
- Noreply Mozzart SRL: 352 terminale – 45.469.651 lei;
- Goldprest Impex SRL: 138 terminale – 43.141.964 lei;
- Westgate România SRL: 850 terminale – 38.011.786 lei;
- Great Game SRL: 594 terminale – 36.179.190 lei;
- Baum Games SRL: 760 terminale – 29.165.535 lei;
- [REDACTED] SRL: 690 terminale – 23.463.119 lei;
- Revital SRL: 563 terminale – 20.011.816 lei;
- Max Bet Jocuri Electronice SRL: 668 terminale – 18.012.376 lei;
- Playsys SRL: 710 terminale – 10.640.288 lei;
- Public Games SRL: 662 terminale – 9.696.506 lei;
- Europlay SRL: 480 terminale – 9.407.015 lei;
- Videomatic SRL: 470 terminale – 7.511.162 lei;
- Multibet Bar SRL: 496 terminale – 831.597 lei.

Din analiza acestor date rezultă că există întreprinderi care au un număr de terminale de joc comparabil și au realizat venituri diferite sau au realizat venituri comparabile cu un număr diferit de aparate.

De asemenea, se observă că anumite întreprinderi din domeniu, cu un număr mic de terminale, au realizat cifre de afaceri care le plasează între principalele întreprinderi din piață.

În susținerea aceleiași concluzii, în continuare sunt prezentate veniturile/terminal realizate de către primele cinci întreprinderi enumerate anterior:

Datele prezentate arată că marea majoritate a întreprinderilor din piață sunt de dimensiune mică deținând atât un număr redus de aparate de joc, cât și un număr redus de locații în care exploatează respectivele aparate.

15.4.4 În cadrul observațiilor și a observațiilor suplimentare depuse de către părțile implicate se consideră că indicatorul în funcție de care trebuie să se calculeze cotele de piață este numărul de terminale/numărul de agenții deținute sau valoarea GGR (Gross Gaming Revenue)⁷¹. De asemenea, se consideră că o parte dintre datele Consiliului Concurenței reprezintă cifrele de afaceri totale, în timp ce alte date reprezintă valoarea GGR realizată de întreprinderile respective.

Autoritatea de concurență consideră că indicatorii care arată capacitățile de operare, în cazul de față numărul de terminale de joc deținut de fiecare operator, respectiv numărul de locații în care sunt exploatare aceste terminale, pot oferi o perspectivă asupra pieței, dar nu reflectă cu exactitate poziția pe piață deținută de către o anumită întreprindere.

În acest context, trebuie precizat că, în anul 2003, la momentul încheierii contractului, pe piață existau 9.000 de terminale, număr care urma să fie dublat de cele până la 10.000 de terminale pe care urma să le opereze Loteria Română. Putem vorbi astfel despre o poziție importantă în piață a acesteia care se urmărea în anul 2003.

În cazul de față au fost identificate întreprinderi cu același număr de terminale dar de încasări, în unele cazuri, de peste 10 ori mai mari decât în altele. Analiza efectuată arată că există întreprinderi care au un număr de terminale de joc comparabil și au realizat venituri diferite sau au realizat venituri comparabile cu un număr diferit de aparate. De asemenea, anumite întreprinderi din domeniu, cu un număr mic de terminale, au realizat cifre de afaceri care le plasează între principalele întreprinderi din piață.

Astfel, media încasărilor / terminal de joc este influențată de mai mulți factori relevanți, factori care au fost prezentați la pct. 15.1.

În susținerea aceleiași concluzii la pct. 15.3 sunt prezentate veniturile/terminal realizate de către primele cinci întreprinderi din piață (în funcție de veniturile obținute în anul 2011).

În ceea ce privește valoarea GGR, aceasta poate suferi modificări substanțiale de la o perioadă la alta în funcție de politica comercială a unei companii - se poate decide creșterea pay-out-ului în vederea atragerii de noi clienți, fapt care va avea ca efect scăderea valorii GGR. Astfel, deși prin această politică compania ar putea să atragă noi clienți, crescând încasările și implicit îmbunătățindu-și poziția pe piață, acest fapt nu s-ar putea determina prin calculul cotelor de piață în funcție de valoarea GGR (care ar scade).

Având în vedere cele menționate anterior, principalul indicator în acest caz pentru determinarea poziției în piață a părților implicate îl reprezintă cifra de afaceri.

În ceea ce privește contestarea datelor utilizate de autoritatea de concurență, se menționează că toate cererile de informații transmise de Consiliul Concurenței în cadrul investigației au fost unitare în ceea ce privește informațiile solicitate, respectiv cifra de afaceri realizată din activitatea supusă analizei. Nu au fost solicitate unora cifra de afaceri, iar altora valoarea GGR.

În ceea ce privește datele furnizate de Ministerul Finanțelor Publice, acestea sunt cele transmise tot ca urmare a unei solicitări privind furnizarea cifrelor de afaceri totale realizate de operatorii de slot-machine.

⁷¹ Valoarea încasărilor totale – premiile acordate jucătorilor

- ██████████: 98.758lei/terminal;
- Casino Entertainment Center SRL: 637.358 lei/terminal;
- Elmat SRL: 299.026 lei/terminal;
- Max Bet SRL: 48.450 lei/terminal;
- ██████████ SRL: 2.049.272 lei/terminal.

15.4. În vederea unei evaluări cât mai exacte a cotei de piață deținute de Loteria Română, autoritatea de concurență a solicitat date atât asociațiilor din domeniu, cât și Ministerului Finanțelor Publice.

15.4.1 Întrucât nu toate întreprinderile din domeniul analizat sunt membre ale asociațiilor din domeniu, AOPJNR⁶⁵ a realizat estimarea cotelor de piață prin extrapolarea informațiilor provenite de la membrii asociației, în timp ce ROMSLOT⁶⁶ a furnizat informații privind cifrele de afaceri totale realizate doar de către membrii asociației.

15.4.2 Luând în considerare datele furnizate de către Ministerul Finanțelor Publice⁶⁷, în anul 2011, operatorii de jocuri de noroc tip slot-machine au realizat încasări în valoare totală de 601.016.342 lei.

În funcție de aceste date, Loteria Română a deținut în anul 2011 o cotă de piață de aproximativ 51%.

15.4.3 Poziția Loteriei Române pe piață este întărită de infrastructura deținută, respectiv numărul mare de agenții (1.587 agenții în anul 2011), de acoperirea națională, dar și de marca Loteria Română, marcă care conferă încredere în produsele și serviciile comercializate.

În acest context, apreciem că operatorii cu care Loteria Română se concurează cu adevărat sunt cei care la randul lor au o acoperire teritorială cât mai mare și nu cei care dețin, de exemplu, o singură sală de joc într-o localitate din mediul rural.

De asemenea, faptul că Loteria Română organizează, în aceleași agenții în care sunt instalate terminalele de joc, și alte jocuri (ex. 6/49, loz în plic), pentru care deține exclusivitate și care sunt jucate de un număr mare de consumatori de pe întreg teritoriul României, îi oferă un avantaj acesteia pe piața în discuție printr-un bun vad comercial.

Conform datelor publice⁶⁸, în prezent Loteria Română deține un număr total de 1935 de agenții (cu sau fără aparate video-loterie⁶⁹), 82% dintre acestea fiind amplasate în mediu urban.

În ceea ce privește concurenții Loteriei Române, conform datelor publice⁷⁰, în piață există doar 3 companii care au peste 1.000 de aparate, dar cu un număr relativ redus de locații de exploatare (58, 80 și 105 locații).

De asemenea în piață activează doar 31 de întreprinderi cu peste 300 de aparate de joc.

Numărul total de aparate de joc deținute de întreprinderile cu peste 300 de aparate este de 22.550. Numărul de spații de exploatare deținute se situează între 10 și 316.

Restul de aproximativ 30.000 de aparate de joc din piață sunt deținute de întreprinderi care dețin mai puțin de 300 de aparate de joc.

⁶⁵ Adresa AOPJNR nr. 05/20.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 3814/20.03.2013

⁶⁶ Adresa ROMSLOT nr. 7/20.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 3793/20.03.2013

⁶⁷ Prin Adresa Ministerului Finanțelor Publice nr. 558473/14.05.2013, înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 6553/16.05.2013 și adresa Oficiului Național pentru Jocuri de Noroc nr. 5748/07.10.2013, înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 12057/09.10.2013

⁶⁸ <http://www.loto.ro/despre-loterie/agentii.html>

⁶⁹ Acest aspect nu are relevanță întrucât în cadrul programului toate agențiile erau la dispoziția părților la contract pentru implementarea programului, iar în funcție de încasările realizate aparatele puteau fi mutate de la o agenție la alta pentru creșterea veniturilor.

⁷⁰ <http://www.mfinante.ro/jocuri.html?pagina=domenii>

În plus, având în vedere înființarea Oficiului Național pentru Jocuri de Noroc, autoritatea de concurență a transmis acestei autorități adresa primită din partea Ministerului Finanțelor Publice și a solicitat furnizarea unei situații complete privind respectivele cifre de afaceri totale. Prin răspunsul său din data de 09.10.2013, Oficiul Național pentru Jocuri de Noroc a furnizat o serie de date obținute tot de la Ministerul Finanțelor Publice. Prin noua adresă transmisă, Ministerul Finanțelor Publice menține informațiile transmise prin adresa anterioară pentru anii 2010-2011 și comunică datele pentru anul 2012.

Menționăm că, în situația în care am considera că datele furnizate de Ministerul Finanțelor Publice reprezintă valoarea totală a GGR și nu cifra de afaceri totală, cota de piață deținută de Loteria Română (conform GGR al Loteriei Române furnizat de părți în Observațiile la Raportul de investigație⁷²) este de aproximativ 20%.

16. Piața furnizării de soluții integrate pentru video-loterie

Pe această piață, în România, Lotrom are calitatea de unic furnizor, Loteria Română fiind unicul cumpărător.

Având în vedere acest aspect, cota de piață deținută de Lotrom este de 100%.

Acest fapt a fost confirmat inclusiv de Lotrom care în cadrul informațiilor transmise Consiliului Concurenței⁷³ consideră că, din punctul de vedere al substituibilității la nivelul cererii, organizatorul de video-loterie are, cel puțin teoretic, posibilitatea de a se îndrepta către un alt concurent al Lotrom de la nivel european, pentru că în România nu există astfel de competitori dat fiind faptul că cererea pentru aceste produse este limitată la un singur operator – Loteria Română.

Practica analizată

17. Practica analizată în acest caz are ca obiect posibilă încălcarea prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și a art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene de către Loteria Română, Lotrom, Intracom și Intralot.

La declanșarea investigației au fost avute în vedere prevederile Contractului de credit - furnizor încheiat în data de 1 septembrie 2003 între Loteria Română (în calitate de Beneficiar) și Lotrom (în calitate de Furnizor), respectiv Intracom și Intralot (denumite colectiv Creditor), pentru implementarea Programului Video-Loterie în România.

17.1 Prezentarea relațiilor dintre părțile la contract

17.1.1 La data de 26.06.1992 Regia Autonomă a Loteriilor și Pronosticurilor Sportive (ulterior transformată în Loteria Română) a încheiat cu întreprinderea Intracom un contract de livrări și prestații privind furnizarea de echipamente în vederea implementării și funcționării sistemului automatizat de operare a jocurilor loteristice și de pronosticuri sportive.

17.1.2 Prin actul adițional nr. 3/2000 a intervenit în contract, ca parte contractantă, întreprinderea Intralot, ca furnizor comun alături de Intracom. Obiectul actului adițional îl reprezintă schimbarea soluției de transmitere on-line și furnizarea a două drepturi de utilizare software (Joker și Bingo).

⁷² 156.628.448 lei

⁷³ Adresa Lotrom nr. 60/06.02.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 1528/06.02.2013

Actul adițional nr. 4/2000, încheiat pentru realizarea și funcționarea programului Video-Loterie în România, a încetat în anul 2003, părțile fiind de acord ca aspectele nefinalizate să constituie obiectul unui nou contract.

17.1.3 Conform informațiilor furnizate de către Loteria Română⁷⁴, “în vederea implementării programului de videoloterie în România, CNLR SA a analizat ofertele transmise de două firme din Grecia: [REDACTED] și INTRALOT SA. Analiza ofertelor a fost realizată de către un colectiv de specialiști care au elaborat lista criteriilor și cerințelor necesare pentru implementarea videoloteriei în România, supusa spre analiza și aprobare A.G.A. care, în data de 30.11.2000, a mandatat Consiliul de Administrație și președintele acestuia să înceapă negocierea cu firma Intralot S.A.”.

17.1.4 Contractul de credit-furnizor încheiat în anul 2003 are ca obiect furnizarea, instalarea și punerea în funcțiune a sistemului de Video-Loterie, precum și furnizarea oricăror servicii auxiliare necesare în vederea operării sistemului la cheie, incluzând riscurile financiare și costurile pentru implementarea sistemului respectiv.

17.1.5 Contractul de credit-furnizor cuprinde și componenta de pariuri în cotă fixă, activitate care a fost implementată prin extinderea și upgradarea infrastructurii care este folosită pentru programul de Video-Loterie, în conformitate cu Actul adițional nr.1 la contractul FN/2003.

Pariurile în cotă fixă sunt jocuri de contrapartidă ce constau în evaluarea de către organizator a șansei (cotei) de apariție a unuia dintre rezultatele ce pot fi generate de evenimentul sportiv care stă la baza pariului și la predeterminarea câștigului conform rezultatului înregistrat. Organizatorul este parte directă în convenția de joc, iar câștigurile sunt fixe (multiplu de mize), independente de mizele colectate și numărul de câștigători și sunt stabilite la momentul înregistrării pariului.

Investigația Consiliului Concurenței a avut ca obiect doar activitatea de Video-Loterie, nu și activitatea de pariuri în cotă fixă.

17.1.6 În vederea definirii drepturilor și obligațiilor reciproce în ceea ce privește implementarea programului Video-Loterie în România, Intracom, Intralot și Lotrom au încheiat, la data de 19.07.2004, un contract⁷⁵ prin care:

- [REDACTED];
- [REDACTED];
- [REDACTED];
- [REDACTED].

17.1.7 În conformitate cu prevederile Contractului Cadru încheiat la data de 30.12.2004 între Intralot și Lotrom, [REDACTED].

17.2 Prezentarea prevederilor contractuale referitoare la Programul Video-Loterie; date având ca obiect implementarea programului

⁷⁴ Adresa Loteriei Române nr. 7974/29.10.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 15660/07.11.2012

⁷⁵ Modificat la data de 30.12.2004 prin Actul Adițional nr. 1

17.2.1 Conform contractului încheiat, programul video-loterie reprezintă activitățile de jocuri de noroc care vor fi desfășurate pe teritoriul României de către Beneficiar prin utilizarea terminalelor de jocuri de video-loterie, a infrastructurii necesare și a serviciilor aferente furnizate de Furnizor.

17.2.2 Sistemul la cheie de Video-Loterie reprezintă infrastructura necesară Programului Video-Loterie capabil să funcționeze on-line, incluzând dar fără a se limita la: echipamente, software de jocuri, Sistemul Central (hardware, software de operare și aplicațiile de software), echipamente de comunicații, terminale, piese de schimb, servicii de instalare și inițializare, servicii de operare și întreținere, pentru întreaga durată a Contractului.

17.2.3 Finantarea Programului înseamnă obligația Creditorului de a prelua obligația de plată a Beneficiarului către Furnizor pentru toate echipamentele și serviciile furnizate în condițiile Contractului.

17.2.4 Rambursarea finanțării se realizează prin plată unei sume echivalente cu procentele prevăzute în contract aplicate la încasările brute (încasări totale din care se scad rambursările și premiile, rambursările însemnând diferența dintre suma introdusă inițial în aparat și suma jucată efectiv) generate, de toate terminalele de joc, în luna precedentă.

17.2.5 Loteria Română nu a realizat o estimare a valorii contractului înainte de semnarea acestuia⁷⁶.

17.2.6 Conform contractului, Loteria Română plătește către creditor (Intralot și Intracom), pentru activitatea de Video-Loterie:

- pentru echipamentele achiziționate până la 23.09.2008:
 - █ % de la semnarea contractului până la 31.08.2006;
 - █ % în perioada 01.09.2006-31.08.2009;
 - █ % în perioada 01.09.2009-30.11.2013;
- pentru echipamentele achiziționate după data de 23.09.2008:
 - █ % pentru perioada 25.09.2008-30.11.2013, pentru primele 1000 terminale achiziționate și instalate;
 - █ % pentru perioada 25.09.2008- 30.11.2013, pentru următoarele terminale de joc achiziționate și instalate, după cele 1000 terminale de joc.

17.2.7 În tabelul următor este prezentat graficul plăților efectuate de către Loteria Română către Intracom și Intralot⁷⁷ (în lei) în perioada 2003 - 2012.

An	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Plăți	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█

Sumele cuprinse în tabel includ și impozitul aferent veniturilor obținute în România de nerezidenți, de 10%, impozit calculat, reținut și virat de către Loteria Română la bugetul de stat.

17.2.8 În tabelul următor este prezentată valoarea echipamentelor livrate de Lotrom către Loteria Română (terminale Video-Loterie inclusiv software-ul aferent acestora, site controler,

⁷⁶ Conform informațiilor furnizate de către Loteria Română prin adresa nr. 7974/29.10.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 15660/07.11.2012

⁷⁷ Adresa Loteriei Române nr. 7974/29.10.2012 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 15660/07.11.2012

antene VSAT, sistem central hardware și software-ul de operare și software-ul aplicației V-LOTOS), în lei, fără T.V.A, în perioada 2003 - 2012.

Valoare factură	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Echipamente	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Tip echipament	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

17.2.9 Din documentele emise de ANAF – Direcția de Control Financiar și Curtea de Conturi, contractul încheiat pentru implementarea programului Video-Loterie a fost încheiat în condiții dezavantajoase pentru Loteria Română⁷⁸.

17.2.10 Acest fapt a fost constatat pentru prima dată de către ANAF – Direcția de Control Financiar, care a dispus măsuri structurale menite a reduce dezechilibrul valoric al prestațiilor contractuale față de Loteria Română.

În acest scop a fost constituită Comisia de negociere a contractelor; în urma mai multor runde de negocieri, s-a semnat, la data de 25.09.2008, Actul Adițional nr. 2 la Contractul de credit-furnizor FN/2003 prin care:

- s-a diminuat rata de rambursare de la ■% - până la 31.08.2009 – și respectiv ■% pentru aceleași echipamente – de la 01.09.2009 până la final de contract, la ■% - pentru primele 1.000 de terminale nou achiziționate – și respectiv ■% pentru următoarele terminale achiziționate în contextul numărului maxim de 10.000 de terminale;
- diminuarea prețului de achiziționare per terminal cu ■% față de prețurile agreeate inițial.

17.2.11 Concluziile Curții de Conturi rezultate în urma controlului efectuat în anul 2011 la Loteria Română sunt următoarele⁷⁹:

- prin semnarea acestui contract, nu numai că nu s-a creat un tratament egal al părților, ci în mod evident condițiile contractuale sunt net defavorabile Loteriei Române, aceasta asumându-și în fapt toate riscurile financiare ce derivă din derularea contractului. Argumentele în sprijinul acestei concluzii sunt următoarele:

- cantitatea celui mai important echipament (terminale) din punctul de vedere al volumului și valorii nu a fost determinată în mod clar și expres; nici celorlalte componente ale obiectului contractului (instalarea și punerea în funcțiune, servicii întreținere, asistență tehnică, etc.) nu li s-a determinat o anumită valoare la semnarea contractului;
- valoarea contractului nu a fost determinată la momentul semnării contractului;
- dreptul de a rezilia contractul revine în mod exclusiv partenerilor greci, Loteria Română neavând dreptul să rezilieze sau să denunțe contractul pentru alte motive decât dacă cealaltă parte se găsește în incapacitate de plată sau este subiect al unei proceduri de lichidare, reorganizare, faliment;
- nu a fost aplicat un tratament egal cu privire la clauzele de despăgubire, riscurile financiare fiind plasate în sarcina Loteriei Române;

⁷⁸ Informarea Loteriei Române nr. 2010/28.05.2009 privind programul de acțiune al C.N.L.R. S.A. de reîncepere a negocierilor cu partenerii greci a contractelor comerciale externe încheiate

⁷⁹ Raportul de Control privind controlul situației, evoluției și modului de administrare a patrimoniului public și privat al statului la Compania Națională „Loteria Română” – S.A.

- Loteria Română este în mod evident defavorizată în privința transferului de proprietate asupra echipamentelor și softurilor ce fac obiectul contractului;
- referitor la rambursarea finanțării, se menționează că reprezentanții companiei nu au făcut demersuri în sensul indicației Ministerului Finanțelor Publice de a se factura valoarea prestațiilor efectuate companiei distinct de costurile finanțării (costul finanțării de către creditor reprezintă o componentă a cheltuielilor financiare, în timp ce contravaloarea serviciilor de care beneficiază entitatea se încadrează la cheltuieli de exploatare);
- în afară de condițiile vădit dezavantajoase pentru Loteria Română, pe parcursul derulării acestui contract compania a suferit importante pierderi financiare datorate managementului defectuos;
- în documentele preliminare referitoare la intenția Loteriei Române de a încheia un contract cu un alt partener ([REDACTED]) nu se regăsește obiectivul de a se încheia un contract în interesul Loteriei Române; concluzia Curții de Conturi este aceea că Loteria Română intenționează să continue colaborarea în domeniul jocurilor de noroc prin contracte de asociere încheiate cu terțe companii, în condiții dezavantajoase pentru statul român.

17.2.12 Recomandarea Curții de Conturi a fost aceea de a se achiziționa sau închiria sisteme pe care să le gestioneze în exclusivitate Loteria Română de așa manieră încât profitul din exploatarea acestei activități să fie obținut în cea mai mare parte de partea română.

17.2.13 În cadrul unei întâlniri din data de 08.02.2011 între reprezentanții Loteriei Române și cei ai Intralot și Lotrom⁸⁰, Loteria Română considera că dezvoltarea companiei, respectiv creșterea vânzărilor, este strict legată de performanțele echipamentelor aflate în dotarea companiei.

Astfel, în contextul unei nevoi stringente de îmbunătățire a bazei tehnico-materiale datorate existenței unei probleme de uzură morală a echipamentelor, Loteria Română a reiterat solicitarea privind îmbunătățirea jocurilor actuale și introducerea unor jocuri noi.

Intralot/Lotrom a fost de acord cu observațiile Loteriei Române și cu propunerea de a se acționa rapid pentru modernizarea/inlocuirea echipamentelor, dezvoltarea rețelei și introducerea de jocuri noi, prin investirea unor sume considerabile în activitatea Loteriei Române, însă numai în baza unei strategii complete care să vizeze toate jocurile și a unui cadru contractual nou care să confere garanții că sumele investite vor fi recuperate într-o perioadă de timp determinată.

17.2.14 În ceea ce privește clauza de neconcurență cuprinsă în contract, conform Anexei nr. 1 la Informarea Loteriei Române nr. 2010/28.05.2009 (Art. 7, III, pct. 7), această clauză „împiedică CN Loteria Română SA a opera un Sistem similar cu cel ce face obiectul Contractului mai sus menționat, fapt ce este de natură a-i afecta în mod serios profitabilitatea activității. Mai mult, clauza de față o considerăm a fi introdusă cu încălcarea normelor de drept al concurenței, mai precis art. 82 din Tratatul de la Roma privind abuzul de poziție dominantă și corespondentul acestuia din art. 6 din Legea nr. 21/1996 a concurenței. Se impune eliminarea acesteia”.

18. Propunerile primite de Loteria Română în vederea dezvoltării altor programe tip Video-Loterie sau a unor programe tip slot-machine

⁸⁰ Conform e-mail din data de 06.04.2011 de la dl. Leonidas Koutroukis către dl. Gheorghe Benea având ca subiect *Minuta 08.02.2011_CNLR_ILOT_LOTROM_versiune modificata_06.04.2011*

Pe parcursul derulării contractului de credit-furnizor Loteria Română a primit mai multe oferte din partea unor companii active la nivel internațional pentru dezvoltarea unor programe tip Video-Loterie sau programe tip slot-machine.

În continuare sunt prezentate atât ofertele primite de către Loteria Română cât și punctul de vedere al Loteriei Române⁸¹ referitor la aplicabilitatea clauzei de neconcurență din contract în ceea ce privește ofertele respective.

18.1 Ofertele [REDACTED] și [REDACTED] SRL

18.1.1 [REDACTED] a fost înaintată la data de 09.11.2010⁸² și a vizat implementarea în România a unui nou sistem de Video-Loterie printr-o structură joint venture constituită împreună cu Loteria Română.

18.1.1.1 [REDACTED] dorea să investească o sumă cuprinsă între [REDACTED] și [REDACTED] Euro în 3-5 ani, în funcție de condițiile pieței, investiții care presupuneau:

- cercetări și studii de piață pentru furnizarea de produse personalizate pentru jucătorii din România;
- achiziționarea a [REDACTED] - [REDACTED] aparate de joc;
- service și mentenanță etc.

18.1.1.2 Conform documentelor Loteriei Române⁸³, diferența majoră dintre propunerea Oferta [REDACTED] și sistemul actual de video-loterie constă în faptul că jocurile se implementează din sistemul central în fiecare terminal amplasat în punctul de vânzare, ceea ce conferă următoarele avantaje:

- instalarea și reactualizarea jocurilor din aparat fără intervenție umană în cadrul punctelor de vânzare;
- uzură morală redusă a echipamentelor, ca urmare a reactualizării jocurilor;
- costuri reduse de relocare a aparatelor;
- creșterea vânzărilor;
- jackpot-ul se poate implementa în același timp și nu necesită echipamente suplimentare (ex. monitoare).

18.1.1.3 Oferta [REDACTED] a fost prezentată în Consiliul de Administrație al Loteriei Române în ședința din data de 17.02.2011, ocazie cu care s-a luat act de respectivul material și s-a dispus ca *“în cazul în care se are în vedere dezvoltarea Companiei în această direcție, să fie invitați să participe la procedura de achiziție”*.

18.1.2 Oferta [REDACTED] SRL

18.1.2.1 [REDACTED] SRL a contactat Loteria Română în luna octombrie a anului 2010⁸⁴ în vederea stabilirii unei întâlniri pentru a prezenta propunerea sa de colaborare pentru îmbunătățirea sistemului de Video-Loterie. Această întâlnire a avut loc la data de 22.12.2011, la sediul Ministerului Finanțelor Publice.

Ulterior, în perioada 30 ianuarie – 3 februarie 2012, reprezentanții Loteriei Române au participat la Viena, la sediul Novomatic (acționar al Novotalica), la o întâlnire având ca obiect

⁸¹ Adresa Loteriei Române nr. 2705/25.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4367/28.03.2013

⁸² Înregistrată la Loteria Română sub nr. 11244/15.11.2010

⁸³ Nota de informare privind prezentarea companiei [REDACTED]

nr. 321/03.02.2011 emisă de Serviciul Marketing

⁸⁴ Adresa [REDACTED] din data de 26.10.2011 înregistrată la Loteria Română sub nr. 11212/31.10.2011

prezentarea noilor tehnologii produse de această întreprindere pentru dezvoltarea unui plan de afaceri modern pentru viitor.

18.1.2.2 Loteria Română a considerat⁸⁵ oferta [REDACTED] SRL ca fiind o ofertă tehnică, fără elemente de natură financiară, demersul prezentat anterior nefiind concretizat într-o ofertă fermă din partea companiei respective.

18.1.2.3 Conform informațiilor furnizate de către [REDACTED] SRL⁸⁶, acționarii acestei întreprinderi ([REDACTED], [REDACTED] și [REDACTED]) au luat decizia de a pune capăt acestei asocieri întrucât nu s-a înregistrat un progres semnificativ în acțiunea de a căuta oportunități în diferite regiuni ale lumii prin oferirea unei soluții VLT. De asemenea, au existat diferențe comerciale care au fost evidențiate de parteneri. În consecință, fiecare întreprindere va căuta în mod independent oportunități de afaceri.

18.1.3 Punctul de vedere al Loteriei Române referitor la aplicabilitatea clauzei de neconcurență din contract în ceea ce privește ofertele [REDACTED] și [REDACTED] SRL

18.1.3.1 Conform Art. 3, III, liniuța 13 din contract, Loteria Română va asigura valabilitatea și punerea în aplicare a clauzei de exclusivitate a operării programului Video-Loterie, pe perioada contractului, detaliată la art. 7, III, ultimul paragraf.

Conform clauzei menționate anterior, cooperarea dintre Beneficiar, Creditor și Furnizor se va efectua în condiții de exclusivitate.

Pe toată perioada executării contractului Beneficiarul nu va putea, nici singur, nici în cooperare cu vreo altă entitate, să îndeplinească o parte sau totalitatea sarcinilor, drepturilor și obligațiilor asumate de Creditor și Furnizor prin contract și nici nu poate derula același program sau unul similar.

18.1.3.2 Loteria Română consideră că această obligație reprezintă o clauză de exclusivitate, care a fost statuată la art. 8, II⁸⁷ din contract ca fiind o obligație majoră a cărei încălcare, în baza aceluiași articol, dă dreptul Furnizorului și/sau Creditorului de a rezilia contractul, în temeiul unei notificări scrise, precum și dreptul de a solicita despăgubiri (art. 9, III din contract⁸⁸) al căror quantum echivalează cu [REDACTED].

18.1.3.3 Raportat la clauza de exclusivitate cuprinsă în Contractul de credit furnizor nr. FN/01.09.2003, precum și la clauza referitoare la nivelul despăgubirilor, Loteria Română⁸⁹ a considerat că orice ofertă cu privire la implementarea unui nou sistem de Video-Loterie nu se putea și nu se poate finaliza prin încheierea unui contract, care să fie valabil și aplicabil înainte

⁸⁵ Prin adresa nr. 3462/22.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4367/28.03.2013

⁸⁶ Prin adresa înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4865/08.04.2013

⁸⁷ Conform art. 8, II din contract “numai Furnizorul și/sau Creditorul au dreptul de a rezilia prezentul Contract, în temeiul unei notificări scrise, în cazul în care Beneficiarul își încalcă oricare dintre obligațiile majore (plăți, autorizarea legală privind operarea Programului, punerea la dispoziție de spații în agenții proprietatea beneficiarului, exclusivitatea în operarea Programului)” (...).

⁸⁸ Conform art. 9, III din contract „în cazul încetării prezentului Contract în condițiile articolului 8II din inițiativa Creditorului și/sau a Furnizorului, Beneficiarul va fi obligat față de Creditor. Cu titlu de despăgubiri, la plata unei sume egale cu [REDACTED].”

⁸⁹ Prin adresa nr. 3462/22.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4367/28.03.2013

de data de încetare a Contractului FN/01.09.2013, decât cu asumarea plății sumei cu titlu de despăgubiri, prevăzute la art. 9, III din contract.

18.2 Oferta [REDACTAT]

18.2.1 La data de 25.11.2009 [REDACTAT] (numită în continuare [REDACTAT]) a transmis Loteriei Române o propunere de exploatare în comun a unui proiect în domeniul activității de jocuri de noroc prin intermediul mașinilor electronice cu posibilități de câștiguri (slot-machine).

[REDACTAT] activează în România în locațiile sub marca [REDACTAT].

18.2.2 Propunerea [REDACTAT] a constat în punerea la dispoziția Loteriei Române a unui număr de [REDACTAT] – [REDACTAT] aparate tip slot-machine în primele 18 luni de la semnarea acordului, cu potențialul de a fi exploatate într-un număr de 1000 – 1200 de locații ale Loteriei Române pe întreg teritoriul României.

18.2.3 Conform Notei Serviciului de Marketing al Loteriei Române⁹⁰, urmare a implementării acestui proiect, brandul Loteria Română va fi promovat în cadrul tuturor evenimentelor sportive și competiționale pe care compania germană le sponsorizează pe teritoriul României, iar în cadrul locațiilor pe care aceasta le operează în România va fi alocat un spațiu în care vor putea fi comercializate produsele Loteriei Române.

De asemenea, pe durata colaborării cu [REDACTAT], vor fi deschise un număr de minim 3 noi astfel de locații/an, iar produsele Loteriei Române vor fi promovate și în statele în care operează compania germană, respectiv Cehia, Bulgaria, Ungaria, Croația și Slovacia, în măsura în care legislația acestor state permitea preluarea, în calitate de mandatar, a dreptului de exploatare a produselor specifice Loteriei Române.

18.2.4 Această propunere a fost prezentată în ședința Consiliului de Administrație al Loteriei Române din data de 27.11.2009, în cadrul căreia s-a luat act de material și s-a hotărât *“efectuarea demersurilor cu această companie avându-se în vedere prevederile Ordonanței 34/2006 cu modificările ulterioare și înscrisurile din material menționate de către Serviciul Avizare Legislație”*.

18.2.5 În ședința Consiliului de Administrație din data de 04.03.2010⁹¹ s-a dispus *“demararea procedurii privind înființarea programului pilot pe o perioadă de maxim 1 an de zile”*.

18.2.6 În ședința Consiliului de Administrație din data de 09.06.2010 s-a propus spre aprobare *Nota de informare privind stadiul demersurilor de colaborare cu [REDACTAT]*, Consiliul de Administrație dispunând aprobarea cu următoarele condiții:

„a) proiectul va avea o perioadă de valabilitate inițială de 6 luni cu posibilitatea prelungirii pe o perioadă mai mare de timp dacă părțile constată că rezultatele nu sunt relevante;

b) încheierea acordului final pe 6 luni va fi supusă aprobării Consiliului de Administrație al CNLR;

c) mașinile slot vor fi instalate și în agențiile cu venituri mari.

Totodată se va solicita un raport de la S.C.A. Rațiu&Rațiu în care să se prezinte modalitățile concrete de reziliere ale contractelor cu partenerii greci, cu șanse de câștig și pierdere la instanțele judecătorești în cazul în care rezilierea este solicitată de Companie, posibilitatea ca litigiile privind rezilierea să fie deferite instanțelor de drept comun și nu instanțelor arbitrale,

⁹⁰ Prin Nota emisă de Serviciul Marketing al Loteriei Române cu nr. 22253/26.11.2009

⁹¹ În această ședință s-a analizat *Nota de informare privind propunerea companiei [REDACTAT] de colaborare cu CNLR SA*

precum și dacă, din punct de vedere al valabilității, contractele au fost încheiate cu respectarea dispozițiilor legale, raport ce va fi prezentat în ședința Consiliului de Administrație al Companiei Naționale Loteria Română S.A. ce va avea loc la data de 18 iunie 2010, ora 8.30”.

18.2.7 În ședința Adunării Generale a Acționarilor din data de 15.06.2010 s-a amânat discutarea *Notei de informare privind stadiul demersurilor de colaborare cu [REDACTAT] [REDACTAT] “până la primirea unui punct de vedere scris de la partenerii greci și se recomandă Consiliului de Administrație neînceperea proiectului pilot până la obținerea clarificărilor din care să rezulte că acest proiect pilot nu interferează cu contractele cu partenerii greci. Totodată, se va pune la dispoziția membrilor A.G.A. auditul juridic realizat pe contractele încheiate cu partenerii greci, existent la nivelul Companiei și Contractul de credit furnizor din 2003 privind implementarea programului de videoloterie”.*

18.2.8 În ședința Consiliului de Administrație din data de 18.06.2010 s-a luat act de *Nota privind propunerile [REDACTAT] nr. DGA 8057/17.06.2010, fără a se dispune vreo altă măsură.*

18.2.9 La data de 02.11.2010, Loteria Română a primit o nouă propunere de exploatare din partea [REDACTAT] având ca obiect încheierea unui contract pe termen lung, material care a fost prezentat în ședința Consiliului de Administrație din data de 14.12.2010. În cadrul acestei ședințe s-a aprobat efectuarea unui program pilot pentru o perioadă de 1 an numai în spațiile în care nu se desfășoară proiectul de Video-Loterie și solicitarea unui comision de minim [REDACTAT]% din veniturile nete totale.

18.2.10 În ședința Consiliului de Administrație din data de 13.01.2011 s-a luat act de *Nota privind încheierea acordului pilot cu [REDACTAT], însoțită de Nota privind proiectul de contract de asociere în participațiune privind organizarea și exploatarea în comun, de CNLR și societatea [REDACTAT] SRL a unor jocuri de noroc de tip slot-machine și de draft-ul de contract de asociere în participațiune, emise de S.C.A. Rațiu&Rațiu⁹². În cadrul acestei ședințe “s-a aprobat demararea negocierii contractului pe o durată de 2 ani, cu procent de 22% în primul an și rediscutarea comisionului după analizarea rezultatelor economico-financiare după 1 an”.*

18.2.11 În ședințele Adunării Generale a Acționarilor din 13.01.2011 și 22.02.2011 s-a recomandat “*neînceperea demersurilor cu [REDACTAT]*”.

18.2.12 La data de 07.02.2011 a fost încheiată Minuta nr. 1 între reprezentanții celor 2 companii privind elementele de bază ale viitorului contract.

18.2.13 La data de 10.03.2011⁹³ Loteria Română a comunicat [REDACTAT] că nu a găsit nicio soluție pentru realizarea impozitării cumulate a premiilor, în conformitate cu Codul Fiscal în vigoare și că s-a transmis o solicitare Ministerului Finanțelor în vederea clarificării aspectelor privind plata taxelor de licență și autorizație pentru exploatarea jocurilor tip slot-machine, respectiv dacă în conformitate cu OUG nr. 77/2009 și HG nr. 870/2009 ambii asociați au obligația de a achita aceste taxe.

18.2.14 Loteria Română consideră că motivul pentru care nu s-a încheiat un contract cu [REDACTAT] [REDACTAT] îl constituie impedimentul legal privind realizarea impozitării cumulate a premiilor

⁹² adresa S.C.A. Rațiu&Rațiu nr. 7/12.01.2011 înregistrată la Loteria Română sub nr. 227/12.01.201

⁹³ Prin adresa nr. 1997/10.03.2011

în conformitate cu Codul Fiscal în vigoare, pe de o parte, și lipsa clarificărilor referitoare la obligativitatea de plată a taxelor și licențelor de exploatare a jocurilor slot-machine.

18.2.15 [REDACTAT]⁹⁴ nu a putut furniza Consiliului Concurenței un punct de vedere referitor la motivele pentru care nu a încheiat un contract cu Loteria Română întrucât nu a fost convocată la sediul companiei în vederea finalizării negocierilor, nefiindu-le comunicată decizia comisiei de negociere cu privire la oferta înaintată.

18.2.16 [REDACTAT] a revenit la data de 27.12.2012⁹⁵ cu o solicitare având ca obiect continuarea procesului de încheiere a unui contract cu Loteria Română.

La data de 07.01.2013⁹⁶ Loteria Română a comunicat Merkur Spielothek că *“nu a demarat procedura în vederea identificării unui partener privat pentru exploatarea în comun în locații proprii a echipamentelor de tip slot machines și nici nu este interesată de o astfel de colaborare”*.

18.2.17 Punctul de vedere al Loteriei Române referitor la aplicabilitatea clauzei de neconcurență din contract în ceea ce privește oferta [REDACTAT]

18.2.17.1 Loteria Română⁹⁷ consideră că, în măsura în care sarcinile, drepturile și obligațiile asumate de partenerii greci prin Contractul de credit furnizor sunt exclusiv legate de Sistemul la cheie de Video-Loterie, este evident că implementarea în colaborare cu un terț operator economic a unui proiect având ca obiect exploatarea jocurilor tip slot-machine nu poate echivala cu o asumare de către Companie, ori de către aceasta cu operatorul în cauză, a sarcinilor, drepturilor și obligațiilor respective.

Luând în considerare aceste aspecte, Loteria Română consideră că, deși se poate aprecia că implementarea programului pilot propus de [REDACTAT] nu ar fi condus la încălcarea clauzei de exclusivitate din Contractul de credit furnizor, conform aceluiași contract, Compania are obligația de a nu întreprinde *“în afara Programului în mod unilateral, acțiuni care afectează aspectele operaționale, legale, financiare ale Programului, existente la Data intrării în vigoare a Contractului”* (art. 3, III, liniuța 16).

Loteria Română încadrează această clauză ca fiind o clauză de non-interferență a cărei nerespectare conferă partenerilor greci dreptul de a rezilia Contractul și de a solicita despăgubiri.

18.2.17.2 Loteria Română mai arată că în contract este stipulată obligația companiei de a pune *“la dispoziție întreaga sa rețea de vânzare din care vor fi selectate PDV care vor funcționa în conformitate cu prevederile acestui contract pentru operarea Programului, pe perioada derulării acestui contract”* (art. 3, III, liniuța 10), precum și dreptul Furnizorului de a propune punctele de vânzare în care vor fi instalate terminalele (art. 3, II, liniuța 16) și dreptul de instalare a terminalelor *“în rețeaua existentă de vânzare a Beneficiarului selectată în conformitate cu prevederile prezentului Contract”* (art. 3, II, liniuța 17).

18.2.17.3 Astfel, Loteria Română consideră că în acest caz, chiar dacă nu s-ar încălca clauza de exclusivitate, există riscul încălcării clauzelor menționate anterior în situația în care s-ar demara o procedură de implementare a jocului slot-machine înainte de data încetării contractului (și asumarea riscurilor care decurg din aceasta, respectiv rezilierea contractului și acordarea de despăgubiri).

⁹⁴ Adresa [REDACTAT] înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG - 4070/25.03.2013

⁹⁵ Adresa [REDACTAT] înregistrată la Loteria Română sub nr. 29492/27.12.2012

⁹⁶ Prin adresa Loteriei Române nr. 64/07.01.2013

⁹⁷ Prin adresa nr. 3462/22.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4367/28.03.2013

18.2.17.4 În contextul riscurilor la care Loteria Română se expunea față de partenerii greci, compania a solicitat acestora acordul scris pentru realizarea proiectului pilot⁹⁸.

18.2.17.5 Urmare a acestei adrese, Lotrom și-a exprimat dezacordul privind realizarea de către Loteria Română a unui asemenea program⁹⁹.

Conform Lotrom, „organizarea jocurilor slot-machine de către CNLR ar reprezenta un program similar Programului de Video-Loterie, a cărui exploatare ar putea conduce la încălcarea Contractului de Credit-Furnizor pentru implementarea Programului de Video-Loterie în România”.

De asemenea, Lotrom menționează că „CNLR a garantat că va coopera cu societățile noastre în condiții de exclusivitate, în sensul că pe toată durata executării contractului menționat anterior, CNLR nu poate derula același program sau unul similar cu Programul de Video-Loterie”.

Referitor la intenția de a se instala și opera aparate slot-machine în alte locații decât cele în care funcționează Programul de Video-Loterie, Lotrom învederează că, potrivit contractului, Loteria Română are obligația de a pune la dispoziția furnizorului întreaga sa rețea de vânzare.

Avându-se în vedere implementarea Programului de Video-Loterie într-o dimensiune inferioară parametrilor cantitativi agreeți (instalarea uni număr de 6.263 de aparate dintr-un total de 10.000 avute în vedere la semnarea contractului) și intenția Loteriei Române de a dezvolta „un nou program similar celui de Video-Loterie”, Lotrom consideră că o astfel de conduită este de natură a afecta fezabilitatea Programului de Video-Loterie și de a expune societățile riscului major al unei rambursări deficitare a finanțării acordate și neconforme dispozițiilor contractuale agreeate.

18.3 Ofertele [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] și [REDACTED]

18.3.1 În ședința Adunării Generale Ordinare și Extraordinare a Acționarilor și Consiliului de Administrație al Loteriei Române din data de 24.10.2012 s-a aprobat *Nota de fundamentare privind inițierea procedurilor de negociere cu operatorii internaționali de VLT*¹⁰⁰ cu precizarea că “nu se va face niciun fel de angajament fără aprobarea Consiliului de Administrație și Adunării Generale a Acționarilor urmând a fi prezentate materiale de informare privind stadiul negocierilor, ori de câte ori există rezultate relevante și se va face o strategie de implementare a sistemului”.

În contextul finalizării Contractului de credit furnizor FN/01.09.2003, în nota menționată anterior este consemnat faptul că este necesară demararea din timp a cercetării de piață în vederea identificării unui operator activ în mediul internațional în domeniul echipamentelor de tip Video-Loterie și se propune demararea procedurilor de negociere în acest sens.

18.3.2 Conform documentului menționat anterior, Loteria Română are în vedere creșterea numărului de agenții prin intermediul cărora s-ar putea comercializa produsul Video-Loterie la [REDACTED] (la data de 24.10.2012 acest produs se comercializa într-un număr de 1.297 agenții proprii și mandatate dintr-un total de 1.913).

La un număr de [REDACTED] terminale Video-Loterie/locație¹⁰¹, această creștere reprezintă un necesar de [REDACTED] de terminale Video-Loterie. Luând în calcul previziunile privind dezvoltarea rețelei de vânzare prin înființarea de agenții, Loteria Română estimează un plus necesar de aproximativ [REDACTED] de terminale, ceea ce ar reprezenta un total necesar estimat de aproximativ [REDACTED] astfel de terminale.

⁹⁸ Prin adresa Loteriei Române nr. 5423/21.05.2010

⁹⁹ Adresa Lotrom nr. 272/14.09.2010 înregistrată la Loteria Română sub nr. 9335/14.09.2010

¹⁰⁰ emisă de Departamentul Marketing, Vânzări sub nr. 12188/22.10.2012

¹⁰¹ Numărul mediu de terminale Video-Loterie/locație deținut de Loteria Română este de [REDACTED]

18.3.3 Prin furnizarea de către producătorii de astfel de echipamente a unui număr de aproximativ 1.000 terminale/lună, necesarul fiind de aproximativ [REDACTED] de terminale, se urmăresc a fi atinse următoarele obiective:

- înnoirea parcului de echipamente de joc ([REDACTED]% din echipamentele existente sunt depășite moral și fizic);
- creșterea veniturilor din încasări prin diversificarea gamei de jocuri puse la dispoziția clienților și prin creșterea atractivității acestora;
- solicitarea în permanență de upgrade tehnologic;
- implementare unui sistem național de tip Jackpot.

Loteria Română estimează că, după instalarea echipamentelor de ultimă generație, cuantumurile veniturilor nete vor crește cu aproximativ [REDACTED] %.

18.3.4 Prin Decizia Loteriei Române nr. 1109/15.11.2012 s-a constituit comisia de analiză, negociere și selecție a ofertelor privind încheierea unui contract de asociere în participațiune a Loteriei Române pentru exploatarea în comun a jocului de Video-Loterie.

18.3.5 Loteria Română a solicitat cereri punctuale principalilor operatori activi la nivel mondial¹⁰², respectiv:

- [REDACTED];
- [REDACTED];
- [REDACTED];
- [REDACTED];
- [REDACTED];
- [REDACTED].

18.3.6 Această procedură s-a demarat cu 1 an înainte de expirarea contractului cu firmele grecești întrucât oricare dintre cele 5 companii, dacă ar semna un contract de asociere, ar avea nevoie de cel puțin 10-12 luni pentru a fabrica, pregăti și instala cele 10.000 de aparate și serverele aferente cu care vor contribui la viitoarea asociere în participațiune.

18.3.7 Comisia constituită în acest sens a întocmit *Raportul Loteriei Române de evaluare a ofertelor pentru echipamente de tip VLT* nr. 389/16.01.2013.

18.3.8 În cadrul ședinței Adunării Generale Ordinare și Extraordinare a Acționarilor și Consiliului de Administrație al Loteriei Române din data de 17.01.2013 s-a amânat Nota de informare nr. 392/16.01.2012¹⁰³ “în vederea clarificării aspectelor privind fundamentarea din punct de vedere economic a ofertelor tehnice pentru cele 5 societăți selectate. Se solicită prezentarea unor calcule estimative privind rezultatele potențiale ale colaborării cu cele 5 companii care au depus oferte concrete de colaborare”.

Urmare a analizei celor 5 oferte, prin nota menționată anterior, directorul general al companiei recomandă o anumită întreprindere ca și partener pentru Loteria Română.

18.3.9 În cadrul ședinței Consiliului de Administrație al Loteriei Române din data de 04.02.2013 s-a analizat un material detaliat privind activitatea de Video-Loterie și ofertele menționate anterior, dispunându-se completarea acestuia pentru ședința viitoare.

¹⁰² Conform Notei de informare privind stadiul derulării procedurilor de negociere în vederea selectării unui partener potențial pentru încheierea unui contract de asociere în participațiune pentru exploatarea în comun a jocului de videoloterie emisă de Cabinet Director General sub nr. 392/16.01.2013

¹⁰³ Nota de informare privind stadiul derulării procedurilor de negociere în vederea selectării unui partener potențial pentru încheierea unui contract de asociere în participațiune pentru exploatarea în comun a jocului de videoloterie

18.3.10 Punctul de vedere al Loteriei Române referitor la aplicabilitatea clauzei de neconcurență din contract în ceea ce privește ofertele [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] și [REDACTED]. Loteria Română consideră că, întrucât încheierea oricărei înțelegeri cu fiecare dintre întreprinderile [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] și [REDACTED] vizează asigurarea continuității activității de la data încetării contractului în vigoare, nu se pune în discuție încălcarea clauzei de exclusivitate.

18.3.11 Din informațiile furnizate de către Loteria Română prin observațiile suplimentare transmise la data de 13.12.2013, urmare a organizării unei selecții, a încheiat un nou contract cu una dintre întreprinderile membre ale grupului [REDACTED]. Conform informațiilor transmise "în linie cu politica de conformare urmată permanent de Loteria Română, noul contract încheiat recent de Societate nu cuprinde niciun angajament similar de exclusivitate în favoarea noului furnizor, lăsând posibilitatea achiziției de sisteme concurente în condițiile expansiunii pe piață".

18.4 Oferta Intralot

18.4.1 La data de 17.05.2011 Intralot a înaintat Loteriei Române o propunere¹⁰⁴ de colaborare în condițiile extinderii contractului încheiat în anul 2003 pentru încă [REDACTED] ani.

Propunerea Intralot cuprindea, printre altele:

[REDACTED];
[REDACTED];
[REDACTED];
[REDACTED].

18.4.2 Din analiza documentelor aflate la dosarul cauzei rezultă că Loteria Română nu a dat curs ofertei înaintate de Intralot și nu a efectuat o evaluare a eventualei extinderi a contractului de credit-furnizor încheiat în anul 2003.

Conform documentelor din dosarul cazului, în cadrul demersurilor efectuate în perioada 2012 – 2013 de Loteria Română pentru identificarea unui operator activ în mediul internațional în domeniul echipamentelor de tip Video-Loterie și demararea procedurilor de negociere cu acesta, întreprinderea Intralot nu a fost contactată de Loteria Română în vederea depunerii unei oferte.

19. Interdicția prevăzută la art. 5 din Legea concurenței

19.1 Conform art. 5 alin. (1) din Legea concurenței "sunt interzise orice înțelegeri între întreprinderi, decizii ale asociațiilor de întreprinderi și practici concertate, care au ca obiect sau au ca efect împiedicarea, restrângerea ori denaturarea concurenței pe piața românească sau pe o parte a acesteia, în special cele care:

- a) stabilesc, direct sau indirect, prețuri de cumpărare sau de vânzare sau orice alte condiții de tranzacționare;
- b) limitează sau controlează producția, comercializarea, dezvoltarea tehnică sau investițiile;
- c) împart piețele sau sursele de aprovizionare;
- d) aplică, în raporturile cu partenerii comerciali, condiții inegale la prestații echivalente, provocând în acest fel, unora dintre ei, un dezavantaj concurențial;

¹⁰⁴ Înregistrată la Loteria Română sub nr. 5203/17.05.2011

e) condiționează încheierea contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestații suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte.

f) constau în participarea, în mod concertat, cu oferte trucate la licitații sau la orice alte forme de concurs de oferte;

g) elimină de pe piață alți concurenți, limitează sau împiedică accesul pe piață și libertatea exercitării concurenței de către alte întreprinderi, precum și înțelegerile de a nu cumpăra de la sau de a nu vinde către anumite întreprinderi fără o justificare rezonabilă”.

19.2 Pentru evaluarea aplicabilității art. 5 din același act normativ, în privința restricțiilor verticale, se au în vedere criteriile prevăzute în actele normative din domeniul concurenței în vigoare în perioada contractului analizat, respectiv 2003 – prezent.

19.3 Atunci când autoritățile de concurență ale statelor membre sau instanțele naționale aplică legislația națională de concurență acordurilor, deciziilor asociațiilor de întreprinderi sau practicilor concertate în sensul articolului 101 alineatul (1) din Tratat, care pot afecta comerțul dintre statele membre în sensul acestei dispoziții, ele aplică de asemenea articolul 101 din Tratat acestor acorduri, decizii sau practici concertate¹⁰⁵.

19.4 Conform art. 101 alin. (1) din *Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene* (numit în continuare *Tratat*) – fost art. 81 alin. (1) din *Tratatul de Instituire a Comunității Europene*:

„Sunt incompatibile cu piața comună și interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot aduce atingere comerțului dintre statele membre și care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul pieței interne, și în special cele care:

(a) stabilesc, direct sau indirect, prețuri de cumpărare sau de vânzare sau orice alte condiții de tranzacționare;

(b) limitează sau controlează producția, comercializarea, dezvoltarea tehnică sau investițiile;

(c) împart piețele sau sursele de aprovizionare;

(d) aplică, în raporturile cu partenerii comerciali, condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestora un dezavantaj concurențial;

(e) condiționează încheierea contractelor de acceptarea de parteneri a unor prestații suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte”.

19.5 Conform *Regulamentul Consiliului (CE) NR. 1/2003 din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a regulilor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din Tratat* (actual art. 101 și 102 din Tratat), acordurile, deciziile și practicile concertate menționate la articolul 101 alineatul (1) din Tratat, care nu îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) din Tratat, sunt interzise, fără a fi nevoie de o decizie prealabilă în acest sens.

19.6 Autoritățile de concurență ale statelor membre sunt competente să aplice articolele 81 și 82 din Tratat în cazuri individuale. În acest scop, acționând din oficiu sau ca urmare a unei plângeri, ele pot lua următoarele decizii¹⁰⁶:

- să solicite încetarea unei încălcări;
- să dispună măsuri provizorii
- să accepte angajamente;

¹⁰⁵ Conform art. 3(1) din Regulamentul CE 1/2003

¹⁰⁶ Conform art. 5 din Regulamentul CE 1/2003

- să aplice amenzi, penalități cu titlu cominatoriu sau orice alte sancțiuni prevăzute de dreptul lor național.

Atunci când, pe baza informațiilor de care dispun, condițiile de interdicție nu sunt îndeplinite, ele pot decide de asemenea că nu există motive pentru a interveni.

19.7 Atât legislația națională cât și cea comunitară din domeniul concurenței aflată în vigoare de la momentul încheierii contractului analizat și până în prezent conțin prevederi similare referitoare la obligația de neconcurență.

19.8 În conformitate cu prevederile legislației în vigoare la momentul încheierii contractului analizat (01.09.2003), respectiv ale *Regulamentului din 24 mai 2002 privind aplicarea art. 5 alin. (2) din Legea concurenței nr. 21/1996, în cazul înțelegerilor verticale*¹⁰⁷, și cele ale *Instrucțiunilor din 24 mai 2002 privind aplicarea art. 5 din Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, în cazul înțelegerilor verticale*¹⁰⁸, orice obligație de neconcurență trebuie să fie limitată la o perioadă de maxim 5 ani.

19.9 Prevederi similare conțin și actele normative care au abrogat pe cele în vigoare la momentul semnării contractului analizat, respectiv *Regulamentul privind aplicarea art. 5 alin. (2) din Legea concurenței nr. 21/1996, în cazul înțelegerilor verticale*¹⁰⁹ și *Instrucțiunile privind aplicarea art. 5 din Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, în cazul înțelegerilor verticale*¹¹⁰.

19.10 În ceea ce privește legislația comunitară inițială din domeniul concurenței, aplicabilă în acest caz, conform art. 5 din *Regulamentul (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri verticale și practici concertate*¹¹¹, exceptarea de la art.2 nu se aplică următoarei obligații conținute în acordurile verticale: „*orice obligație directă sau indirectă de neconcurență a cărei durată este nedeterminată sau depășește cinci ani. O obligație de neconcurență care poate fi reînnoită tacit după o perioadă de cinci ani este considerată ca fiind încheiată pe o durată nedeterminată. Totuși, limitarea temporală de cinci ani nu se aplică atunci când bunurile sau serviciile contractuale sunt vândute de cumpărător din spații sau terenuri aflate în proprietatea furnizorului sau închiriate de furnizor de la terți care nu au legătură cu cumpărătorul, cu condiția ca durata obligației de neconcurență să nu depășească perioada de ocupare a spațiilor sau a terenurilor de către cumpărător.*”

Aceste prevederi erau reluate la paragraful 58 din *Liniile directe privind restricțiile verticale*¹¹².

19.11 Actele normative din domeniu, în vigoare în prezent, sunt *Regulamentul Comisiei Europene nr. 330/2010 privind aplicarea art. 101 alin. (3) din TFUE categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (Regulament)*, și *Orientările Comisiei privind restricțiile verticale (2010/C 130/01)-Orientări*.

¹⁰⁷ Publicat în Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 591 bis din data de 9 august 2002 și abrogat prin Regulamentul privind aplicarea art. 5 alin. (2) din Legea concurenței nr. 21/1996, în cazul înțelegerilor verticale publicat în Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 374 din data de 29 aprilie 2004

¹⁰⁸ Publicate în Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 591 bis din data de 9 august 2002 și abrogate prin *Instrucțiunile privind aplicarea art. 5 din Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, în cazul înțelegerilor verticale*, publicate în Monitorul Oficial al României nr. 437 din 17 mai 2004

¹⁰⁹ Publicat în Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 374 din data de 29 aprilie 2004 și abrogat prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr.389/5 august 2010, publicat în Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 553 din 5 august 2010

¹¹⁰ Publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 437 din 17 mai 2004

¹¹¹ Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 336, 29.12.1999

¹¹² Publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C/291/13.10.2000

19.12 Conform Regulamentului, prin acord vertical se înțelege un acord sau practică concertată convenite între două sau mai multe întreprinderi care acționează fiecare, în sensul acordului sau al practicii concertate, la niveluri diferite ale procesului de producție și de distribuție, și care se referă la condițiile în care părțile pot cumpăra, vinde sau revinde anumite bunuri sau servicii.

Conform aceluiași act normativ, se poate presupune că, atunci când cota pe care o deține fiecare întreprindere parte la acord pe piața relevantă nu depășește 30 %, acordurile verticale care nu conțin anumite tipuri de restrângeri grave ale concurenței determină, în general, o îmbunătățire a producției sau a distribuției și asigură consumatorilor o parte echitabilă din beneficiile obținute.

Peste pragul de 30 % al cotei de piață, nu se poate presupune că acordurile verticale care intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) din tratat vor da naștere în general unor avantaje obiective de o asemenea natură și dimensiune încât să compenseze prejudiciile pe care le creează concurenței. În același timp, nu există nicio prezumție că aceste acorduri verticale intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) din tratat sau nu îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) din Tratat.

19.13 Exceptarea de la aplicarea regulilor de concurență în ceea ce privește anumite practici nu se aplică obligației directe sau indirecte de neconcurență a cărei durată este nedeterminată sau depășește cinci ani.

În sensul acestui paragraf o obligație de neconcurență care poate fi reînnoită tacit după o perioadă de cinci ani este considerată ca fiind încheiată pe o durată nedeterminată.

19.14 Conform Orientărilor, *obligațiile de neconcurență sunt acorduri în urma cărora există obligații impuse cumpărătorului de a achiziționa de la furnizor sau de la o altă întreprindere desemnată de furnizor peste 80 % din totalul achizițiilor sale de bunuri sau servicii contractuale și de bunuri și servicii substituibile acestora efectuate în anul calendaristic precedent* [astfel cum este definit la articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul de exceptare pe categorii], *împiedicând astfel cumpărătorul să achiziționeze bunuri sau servicii concurente sau limitând aceste achiziții la mai puțin de 20 % din totalul achizițiilor.* În cazul în care, în primul an al acordului, nu există date disponibile cu privire la achizițiile realizate de cumpărător în anul precedent încheierii contractului, se poate utiliza cea mai precisă estimare realizată de cumpărător cu privire la necesarul său anual total. Acest tip de obligații de neconcurență nu sunt reglementate de Regulamentul de exceptare pe categorii atunci când durata lor este nedeterminată sau depășește cinci ani. De asemenea, nici obligațiile de neconcurență care pot fi reînnoite tacit după expirarea unei perioade de cinci ani nu fac obiectul Regulamentului de exceptare pe categorii.

În general, obligațiile de neconcurență beneficiază de exceptare în temeiul respectivului regulament atunci când durata lor nu depășește cinci ani și când nu există niciun obstacol care să împiedice cumpărătorul să pună capăt efectiv obligațiilor de neconcurență la sfârșitul perioadei de cinci ani. În cazul în care, de exemplu, un acord prevede o obligație de neconcurență cu durata de cinci ani și furnizorul acordă un împrumut cumpărătorului, rambursarea acestui împrumut nu trebuie să împiedice cumpărătorul să pună capăt efectiv obligației de neconcurență la sfârșitul perioadei de cinci ani. În mod similar, atunci când furnizorul furnizează cumpărătorului echipamente care nu sunt specifice relației contractuale dintre ei, cumpărătorul trebuie să aibă posibilitatea de a prelua echipamentele, la valoarea lor de piață, odată cu expirarea obligației de neconcurență.

Evaluarea efectelor unui acord vertical privind restrângerea concurenței se va realiza prin compararea situației actuale sau probabile în viitor pe piața relevantă cu restricțiile verticale existente cu situația care ar exista în absența restricțiilor verticale din acord. În evaluarea cazurilor individuale, Comisia va lua în considerare atât efectele reale cât și cele probabile. Pentru ca acordurile verticale să restrângă concurența prin efectul lor, ele trebuie să afecteze

concurența actuală sau potențială într-o măsură îndeajuns de mare, încât să poată produce, cu un grad rezonabil de probabilitate, efecte negative asupra prețurilor, producției, inovației sau varietății, sau calității bunurilor și serviciilor pe piața relevantă.

Efectele negative probabile asupra concurenței trebuie să fie semnificative. Un acord este susceptibil să aibă efecte anticoncurențiale semnificative atunci când cel puțin una dintre părți are sau obține un anumit grad de putere de piață și acordul contribuie la crearea, menținerea sau consolidarea acestei puteri de piață sau permite părților să exploateze această putere de piață. Puterea de piață este capacitatea de a menține prețurile la un nivel superior celui al prețurilor concurențiale sau producția la un nivel inferior celui al unei producții competitive din punct de vedere al cantității, calității și varietății produselor, precum și al inovației, pe o perioadă semnificativă de timp. Gradul de putere de piață necesar, în mod normal, pentru a se putea constata o încălcare a articolului 101 alineatul (1) este mai mic decât gradul de putere de piață necesar pentru se constata o poziție dominantă în temeiul articolului 102.

20. Incidența art. 5 din Legea concurenței și a art. 101 din Tratat în ceea ce privește practica analizată

20.1 Pentru a se aplica art. 5 alin. (1) din Legea concurenței, respectiv art. 101 alin. (1) din Tratat, este necesară îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții:

- existența unor întreprinderi sau a unei asociații de întreprinderi;
- existența unei înțelegeri, a unei decizii a unei asociații de întreprinderi sau a unei practici concertate;
- înțelegerea să aibă ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea ori denaturarea concurenței pe piața românească sau pe o parte a acesteia.

20.2 În cazul supus analizei, Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom au încheiat în anul 2003 un contract pentru punerea în aplicare a Programului Video-Loterie. Contractul a fost încheiat pe o durată de 10 ani.

20.3 Conform Art. 3, III, liniuța 13 din contract, Loteria Română va asigura valabilitatea și punerea în aplicare a clauzei de exclusivitate a operării programului Video-Loterie, pe perioada contractului, detaliată la art. 7, III, ultimul paragraf.

Conform clauzei menționate anterior, cooperarea dintre părți se va efectua în condiții de exclusivitate. Pe toată perioada executării contractului Loteria Română nu va putea, nici singură, nici în cooperare cu vreo altă entitate, să îndeplinească o parte sau totalitatea sarcinilor, drepturilor și obligațiilor asumate de Creditor și Furnizor prin contract și nici nu poate derula același program sau unul similar.

20.4 Această obligație a fost statuată la art. 8, II din contract ca fiind o obligație majoră a cărei încălcare dă dreptul, în baza aceluiași articol, celorlalte părți de a rezilia contractul, în temeiul unei notificări scrise, precum și dreptul de a solicita despăgubiri (art. 9, III din contract) al căror cuantum echivalează cu o sumă egală cu valoarea reziduală neplătită a sistemului și a terminalelor instalate.

20.5 Conform art. 8, II din contract *“numai Furnizorul și/sau Creditorul au dreptul de a rezilia prezentul Contract, în temeiul unei notificări scrise, în cazul în care Beneficiarul își încalcă oricare dintre obligațiile majore (plăți, autorizarea legală privind operarea Programului, punerea la dispoziție de spații în agenții proprietatea beneficiarului, exclusivitatea în operarea Programului)” (...).*

Conform art. 9, III din contract *„în cazul încetării prezentului Contract în condițiile articolului 8 II din inițiativa Creditorului și/sau a Furnizorului, Beneficiarul va fi obligat față de Creditor. Cu titlu de despăgubiri, la plata unei sume egale cu [REDACTED]”*

[REDACTED]

20.6 Conform aceluiași contract, Loteria Română are obligația de a nu întreprinde “în afara Programului în mod unilateral, acțiuni care afectează aspectele operaționale, legale, financiare ale Programului, existente la Data intrării în vigoare a Contractului” (art. 3, III, liniuța 16).

20.7 Loteria Română va pune “la dispoziție întreaga sa rețea de vânzare din care vor fi selectate PDV care vor funcționa în conformitate cu prevederile acestui contract pentru operarea Programului, pe perioada derulării acestui contract” (art. 3, III, liniuța 10), existând dreptul Furnizorului de a propune punctele de vânzare în care vor fi instalate terminalele (art. 3, II, liniuța 16) și dreptul de instalare a terminalelor “în rețeaua existentă de vânzare a Beneficiarului selectată în conformitate cu prevederile prezentului Contract” (art. 3, II, liniuța 17).

20.8 Îndeplinirea primei condiții: existența unor întreprinderi sau a unei asociații de întreprinderi

20.8.1 Conform Legii concurenței, prin „întreprindere” se înțelege orice operator economic angajat într-o activitate constând în oferirea de bunuri sau de servicii pe o piață dată, independent de statutul său juridic și de modul de finanțare, astfel cum este definită în jurisprudența Uniunii Europene.

20.8.2 Această abordare a fost confirmată de Tribunalul de Prima Instanță (denumit în continuare TPI), care a stabilit¹¹³ că „Articolul 81(1) din Tratat vizează unitățile economice constituite dintr-o organizație unitară de personal, elemente tangibile și intangibile, care urmărește un scop economic specific, pe termen lung și poate contribui la comiterea unei încălcări de tipul celei la care face referire prevederea legală”.

20.8.3 În scopul aplicării art. 5 din Legea concurenței și a art. 101 din Tratat, în cadrul investigației au fost identificate următoarele întreprinderi: Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom.

20.8.4 Având în vedere cele menționate anterior considerăm îndeplinită prima condiție prevăzută de legislația în vigoare.

20.9 Îndeplinirea celei de-a doua condiții: existența unei înțelegeri, a unei decizii a unei asociații de întreprinderi sau a unei practici concertate

20.9.1 Conform art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și a art. 101 alin. (1) din Tratat sunt interzise orice înțelegeri între întreprinderi, orice decizii ale asociațiilor de întreprinderi și orice practici concertate, care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței.

20.9.2 Se poate spune că există o înțelegere în sensul art. 5 din Legea concurenței și al art. 101 din Tratat, atunci când părțile, în mod expres sau implicit, adoptă un plan comun care îngreșește

¹¹³ Cazul T-352/94 Mo Och Domjo AB v Commission [1998] ECR II-1989, par. 87

sau tinde să îngreșească activitatea comercială a fiecăreia, prin trasarea coordonatelor acțiunilor sau absenței acțiunilor lor pe piață.

20.9.3 În speța analizată, înțelegerea dintre Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom s-a concretizat prin încheierea unui contract cu o durată de 10 ani prin care a fost eliminată posibilitatea Loteriei Române de a acționa pe piața exploatarei masinilor electronice cu castiguri din România în nume propriu sau în colaborare cu alte întreprinderi.

20.9.4 Având în vedere cele menționate anterior considerăm îndeplinită cea de-a doua condiție prevăzută de legislația în vigoare.

20.10 Îndeplinirea celei de-a treia condiții: înțelegerea sa aiba ca obiect sau au ca efect împiedicarea, restrângerea ori denaturarea concurenței pe piața românească sau pe o parte a acesteia

20.10.1 Atât art. 5 alin. (1) din Legea concurenței, cât și art 101 alin. (1) Tratat interzic înțelegerile/acordurile care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței pe piața românească sau pe o parte a acesteia, respectiv în cadrul pieței interne.

20.10.2 Nici art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și nici art. 101 alin. (1) din Tratat nu disting între înțelegerile încheiate între agenți economici concurenți, denumite înțelegeri pe orizontală și înțelegerile încheiate între agenți economici situați la niveluri diferite ale lanțului producție-distribuție, denumite înțelegeri pe verticală.

20.10.3 Practica analizată se întinde pe o perioadă de 10 ani (durata contractului) și are ca obiect o obligație de neconcurență în conformitate cu care Loteria Română, nici singură, nici în cooperare cu altă entitate nu va derula un program de Video-Loterie sau unul similar.

20.10.4 Pe perioada derulării contractului menționat anterior mai multe întreprinderi au transmis Loteriei Române oferte pentru implementarea anumitor sisteme de joc, după cum urmează:

- ofertele [redacted] SRL și [redacted] SRL au vizat implementarea în România a unui nou sistem de Video-Loterie;
- oferta [redacted] viza exploatarea în comun cu Loteria Română a activității de jocuri de noroc prin intermediul aparatelor tip slot machine;
- alte oferte analizate în contextul încetării contractului încheiat cu partenerii greci la sfârșitul anului 2013 – transmise de către [redacted], [redacted], [redacted], [redacted] și [redacted].

20.10.5 Raportat la clauza de exclusivitate cuprinsă în Contractul de credit furnizor nr. FN/01.09.2003, precum și la clauza referitoare la nivelul despăgubirilor, Loteria Română¹¹⁴ a considerat că orice ofertă cu privire la implementarea unui nou sistem de Video-Loterie nu se putea finaliza prin încheierea unui contract, care să fie valabil și aplicabil înainte de data de încetare a Contractului FN/01.09.2013, decât cu asumarea plății sumei cu titlu de despăgubiri, prevăzute la art. 9, III din contract.

20.10.6 În ceea ce privește implementarea programului slot-machine propus de [redacted], Loteria Română consideră că, deși se poate aprecia că nu ar fi condus la încălcarea clauzei de exclusivitate din Contractul de credit furnizor, conform aceluiași contract, compania are obligația de a nu întreprinde “în afara Programului în mod unilateral, acțiuni care

¹¹⁴ Prin adresa nr. 3462/22.03.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 4367/28.03.2013

afectează aspectele operaționale, legale, financiare ale Programului, existente la Data intrării în vigoare a Contractului” (art. 3, III, liniuța 16).

Loteria Română încadrează această clauză ca fiind o clauză de non-interferență a cărei nerespectare conferă partenerilor greci dreptul de a rezilia Contractul și de a solicita despăgubiri.

Loteria Română mai arată că în contract este stipulată obligația companiei de a pune *“la dispoziție întreaga sa rețea de vânzare din care vor fi selectate PDV care vor funcționa în conformitate cu prevederile acestui contract pentru operarea Programului, pe perioada derulării acestui contract”* (art. 3, III, liniuța 10), precum și dreptul Furnizorului de a propune punctele de vânzare în care vor fi instalate terminalele (art. 3, II, liniuța 16) și dreptul de instalare a terminalelor *“în rețeaua existentă de vânzare a Beneficiarului selectată în conformitate cu prevederile prezentului Contract”* (art. 3, II, liniuța 17).

Astfel, Loteria Română a considerat în acest caz că, deși nu s-ar încălca clauza de exclusivitate, exista riscul încălcării clauzelor menționate anterior în situația în care s-ar demara o procedură de implementare a jocului slot-machine înainte de data încetării contractului (și asumarea riscurilor care decurg din aceasta, respectiv rezilierea contractului și acordarea de despăgubiri).

20.10.7 Deși au existat oferte, pe toată durata contractului încheiat, Loteria Română nu a încheiat un contract de colaborare cu un alt partener, respectiv nu a derulat în nume propriu un program similar celui descris în contract.

Deși contractul încheiat are ca obiect un program tip Video-Loterie, clauzele contractuale au acționat în sensul limitării posibilității Loteriei Române de a-și extinde activitatea în cadrul unui program tip slot-machine.

În condițiile în care au existat oferte și existau alți potențiali ofertanți pentru încheierea unui contract având ca obiect implementarea unui alt program de Video-Loterie, clauza de neconcurență cuprinsă în contractul încheiat între Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom a avut ca efect restrângerea concurenței pe piața relevantă definită, implicit pe piețele din amonte (piața furnizării de soluții tehnice integrate de video-loterie, respectiv piețele aferente producției și comercializării de echipamente).

20.10.8 Pentru proiectul care a făcut obiectul cercetării de piață din anul 2012, Loteria Română a avut în vedere creșterea numărului de agenții prin intermediul cărora s-ar putea comercializa produsul Video-Loterie la [REDACTED] (la data de 24.10.2012 acest produs se comercializa într-un număr de 1.297 agenții proprii și mandatate dintr-un total de 1913).

La un număr de [REDACTED] terminale Video-Loterie/locație¹¹⁵, această creștere reprezintă un necesar de [REDACTED] de terminale Video-Loterie. Luând în calcul previziunile privind dezvoltarea rețelei de vânzare prin înființarea de agenții, Loteria Română estimează un plus necesar de aproximativ [REDACTED] de terminale, ceea ce ar reprezenta un total necesar estimat de aproximativ [REDACTED] astfel de terminale.

În cadrul acestui demers de cercetare de piață, toate cele cinci întreprinderi chestionate ([REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] și [REDACTED]) au fost interesate de implementarea unui asemenea program.

20.10.9 Conform ofertelor transmise din proprie inițiativă, [REDACTED] a fost interesată de instalarea unui număr de [REDACTED] aparate de joc (în cadrul unui program tip Video-Loterie), iar [REDACTED] a fost interesată de instalarea unui număr de [REDACTED] – [REDACTED] aparate tip slot-machine în primele 18 luni de la semnarea acordului.

¹¹⁵ Numărul mediu de terminale Video-Loterie/locație deținut de Loteria Română este de [REDACTED]

20.10.10 Intrarea pe piață a cel puțin încă uneia dintre aceste întreprinderi prin asocierea cu Loteria Română ar fi condus la creșterea concurenței prin apariția unui competitor important pe piața exploatarii mașinilor electronice cu câștiguri.

20.10.11 În funcție de numărul de terminale deținute, Loteria Română, în asociere cu Intralot, Intracom și Lotrom, cu 6.263 terminale dețin primul loc pe piață, următorii competitori fiind Max Bet SRL (2.653 terminale), Intergame Select SRL (1.325 terminale) și Intertop SRL (1.099 terminale), toate celelalte întreprinderi active pe piață deținând sub 1.000 de terminale.

20.10.12 În ceea ce privește creșterea de eficiență determinată de echipamentele deținute, menționăm că echipamentele care fac parte din Programul Video-Loterie au o uzură morală ridicată iar dezvoltarea companiei, respectiv creșterea vânzărilor, este strict legată de performanțele echipamentelor aflate în dotarea companiei. Atât Loteria Română, cât și Intralot, respectiv Lotrom subliniau¹¹⁶, au afirmat la începutul anului 2011, că este nevoie să se acționeze rapid pentru modernizarea/înlocuirea echipamentelor, dezvoltarea rețelei și introducerea de jocuri noi.

Conform informațiilor furnizate de către Loteria Română, în perioada 2010 – 2012, valoarea echipamentelor livrate de Lotrom către Loteria Română¹¹⁷ a fost de █ lei.

Din documentele aflate la dosarul cauzei rezultă că Intralot a condiționat înnoirea bazei tehnico-materiale și extinderea rețelei de vânzări de extinderea contractului încheiat în anul 2003 pentru încă █ ani¹¹⁸.

Propunerea Intralot cuprindea, printre altele:

- █;
- █;
- █;
- █;
- █.

20.10.13 Ofertele înaintate Loteriei Române pentru implementarea unui nou program de Video-Loterie susțin faptul că achiziția unor echipamente noi ar fi condus la o creștere de eficiență prin creșterea vânzărilor.

Spre exemplu, oferta █ a avut ca obiect implementarea unui sistem prin care jocurile se instalează din sistemul central în fiecare terminal amplasat în punctul de vânzare, ceea ce conferă următoarele avantaje:

- instalarea și reactualizarea jocurilor din aparat fără intervenție umană în cadrul punctelor de vânzare;
- uzura morală redusă a echipamentelor, ca urmare a reactualizării jocurilor;
- costuri reduse de relocare a aparatelor;
- jackpot-ul se poate implementa în același timp și nu necesită echipamente suplimentare (ex. monitoare).

20.10.14 Un efect al creșterii concurenței pe piață l-ar fi putut reprezenta creșterea procentului de câștiguri la aparate, element în beneficiul consumatorilor.

De asemenea, apariția unui nou operator important pe piața analizată (rezultat din asocierea Loteriei Române cu o altă întreprindere) ar fi putut conduce la creșterea producției de echipamente specifice domeniului, varietății și calității terminalelor și jocurilor respective.

¹¹⁶ Conform e-mail din data de 06.04.2011 de la dl. Leonidas Koutroukis către dl. Gheorghe Benea având ca subiect *Minuta 08.02.2011_CNLR_ILOT_LOTROM_versiune modificata_06.04.2011*

¹¹⁷ terminale Video-Loterie inclusiv software-ul aferent acestora, site controler, antene VSAT, sistem central hardware și software-ul de operare și software-ul aplicației V-LOTOS

¹¹⁸ Înregistrată la Loteria Română sub nr. 5203/17.05.2011

Astfel, practica analizată a avut efecte pe piețele din amonte ale pieței relevante definite, respectiv pe piața producției și comercializării de echipamente specifice domeniului domeniului.

Luând în considerare numărul de terminale de joc existente pe piață (aproximativ 50.000 terminale) și numărul relativ mic de asemenea echipamente deținute de către marea majoritate a întreprinderilor active pe piață (sub 1.000 de terminale), oricare dintre ofertele înaintate înaintate Loteriei Române ar fi putut determina o creștere semnificativă a piețelor din amonte aferente producției și comercializării de terminale.

În acest sens, au fost înainte Loteriei Române oferte de instalare a unui număr foarte mare de terminale, de la 3.350 la 20.000 de terminale.

Astfel, întreprinderile implicate pe piețele din amonte au fost afectate prin faptul că nu au produs/comercializat un volum ridicat de echipamente constând în terminale de joc, iar echipamentele care completează un program de video-loterie, altele decât terminalele de joc (aplicații software, antene etc.), nu au fost comercializate întrucât Loteria Română deține exclusivitate pentru astfel de programe.

Având în vedere că Lotrom a fost singura întreprindere care a activat pe piața furnizării de soluții integrate pentru video-loterie în perioada analizată, acceptarea de către Loteria Române a uneia dintre ofertele primite ar fi condus la eliminarea monopolului deținut de Lotrom pe această piață.

20.10.15 Având în vedere cele menționate anterior în acest caz este îndeplinită cea de-a treia condiție prevăzută de legislația în vigoare, fiind restrânsă concurența pe piața exploatarei masinilor electronice cu castiguri din România.

20.11 În cadrul observațiilor și a observațiilor suplimentare depuse de către părțile implicate se consideră că nu au fost aduse argumente suficiente privind afectarea semnificativă a concurenței și/sau prejudicierea concumatorilor.

În acest sens părțile consideră că sunt necesare a fi avute în vedere următoarele:

- analiza atât a contextului în care a fost încheiat acordul cât și a condițiilor existente în lipsa acordului. În acest sens, întrucât video-loteria nu a existat în România anterior anului 2000 nu existau întreprinderi cu experiența unui astfel de joc astfel încât să se poată estima evoluția sau rezultatele financiare ale acestuia. Această piață nouă reprezenta o mare provocare și un risc în egală măsură atât pentru Loteria Română, cât și pentru furnizorul soluției. La data încheierii contractului Loteria Română nu dispunea de resurse suficiente și know-how pentru a achiziționa și opera echipamente de video-loterie. Dacă ar fi achiziționat un număr limitat de terminale, disponibil doar unui număr restrâns de jucători, Loteria Română și-ar fi încălcat statutul de companie națională de interes general;
- clauza de neconcurență era necesară având în vedere riscurile cu recuperarea investiției pe care și le asuma furnizorul soluției integrate; se consideră că 10 ani este un termen rezonabil, estimat în mod obiectiv pentru recuperarea investiției și acoperirea riscurilor asumate. Alte oferte au fost primite de Loteria Română după a doua jumătate a anului 2009, dată la care piața era total diferită de cea din anul 2003. Acești ofertanți nu aveau în vedere riscurile aferente penetrării unei piețe noi, ci aveau marele avantaj al unui segment de piață solid;
- atribuirea contractului s-a făcut în condiții de concurență, fiind depuse 2 oferte pentru încheierea respectivului contract;
- concurența nu a fost restrânsă pe piața furnizării de echipamente de jocuri de noroc întrucât Intralot, Intracom și Lotrom nu au furnizat propriile echipamente, acestea fiind obținute de la 3 producători diferiți. Nu există bariere pentru furnizarea de terminale de joc;
- concurența nu a fost restrânsă pe piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru jocurile de noroc tradiționale, fiind primite 2 oferte în anul 2003 pentru încheierea contractului. Faptul că

Loteria Română a primit mai multe oferte în anul 2012 pentru încheierea unui nou contract arată că nu există bariere la intrarea pe piață pentru furnizorii de soluții tehnice integrate;

- concurența nu a fost restrânsă pe piața mașinilor electronice cu câștiguri, aceasta înregistrând o expansiune uimitoare pe durata contractului;

- contractul nu conduce la efecte negative pentru clientul final, acesta având acces mai rapid la serviciile de video-loterie, față de situația în care contractul nu ar fi fost încheiat. Loteria Română estimează că, în absența contractului, clienții ar fi avut acces la astfel de jocuri 6 ani mai târziu, iar Loteria Română nu ar fi obținut experiența actuală în acest domeniu.

În perioada analizată, procentul de câștiguri la aparate a crescut de la 56,6% în 2005 la 76% în 2013;

- la expirarea primilor 5 ani de la încheierea contractului Loteria Română nu primise oferte de la alte companii pentru desfășurarea unui nou program de video-loterie și, în situația în care contractul ar fi fost încheiat pe 5 ani, cel mai probabil ar fi acceptat prelungirea acestuia;

- Loteria Română nu a încheiat un alt contract din rațiuni de oportunitate, în condițiile în care putea să își extindă rețeaua cu încă 3.737 de terminale.

20.12 Poziția Consiliului Concurenței referitoare la observațiile enumerate la pct. 20.11

Nu se susține observația conform căreia investiția trebuia realizată pe termen lung având în vedere riscul cu realizarea investiției.

În acest sens menționăm că:

- la încheierea contractului nu a fost stabilită valoarea totală a investiției;

- investiția putea să nu fie realizată în integralitate (fapt care s-a întâmplat), fiind instalate 6.263 de aparate din 10.000.

- investiția putea să fie efectuată gradual (fapt care s-a întâmplat).

De asemenea, următoarele date arată că riscurile cu recuperarea investiției nu justificau includerea unei obligații de neconcurență pe întreaga perioadă a contractului:

- evoluția ascendentă a încasărilor din aceste servicii a fost anticipată de CNLR anterior semnării contractului cu Intralot, Intracom și Lotrom. Menționăm că, în luna decembrie a anului 2000 prin semnarea unui act adițional la un contract semnat în data de 26.06.1992, între CNLR și Intralot, Intracom și Lotrom s-au angajat să realizeze investiția pentru realizarea programului video-loterie în România.

Astfel, anterior semnării contractului de credit furnizor, în Referatul Loteriei Române nr. 18/18.06.2003, referat aprobat în Adunarea Generală Extraordinară a Acționarilor CNLR din data de 18.06.2003 și în baza căruia conducerea CNLR a fost mandatată să negocieze respectivul contract cu Intralot, se afirmă că „*introducerea videoloteriei în România a avut un impact deosebit, creându-se un segment aparte de jucători pasionați de acest sistem și care sunt sau pot deveni participanți și la celelalte sisteme de joc organizate de CNLR SA*”;

- totalul costurilor cu echipamentele pe perioada derulării contractului (■■■■■■ lei) nu au depășit nici jumătate din plățile efectuate de Loteria Română către partenerii greci, exclusiv anul 2013 (■■■■■■ lei);

- încasările realizate din programul video-loterie și implicit sumele plătite de Loteria Română către partenerii greci în primii 5 ani (perioada maximă a unei clauze de neconcurență care poate fi exceptată exceptată în conformitate cu reglementările din domeniul concurenței) au avut valori crescătoare. În anul 2004 Loteria Română a plătit către partenerii greci o sumă mai mare cu ■■■% față de anul 2003; în anul 2005 plățile au crescut cu ■■■% față de anul 2004; în anul 2006 plățile au crescut cu ■■■% față de anul 2005; în anul 2007 plățile au crescut cu ■■■% față de anul 2006; în anul 2008 plățile au crescut cu ■■■% față de anul 2007;

- în anul 4 (anul 2007) de la semnarea acordului, valoarea totală a plăților către partenerii greci a depășit valoarea echipamentelor livrate până atunci;

- în anul 5 (anul 2008) de la semnarea acordului valoarea totală plăților către partenerii greci ([REDACTED] lei) a depășit valoarea echipamentelor livrate în toți cei 10 ani ai acordului ([REDACTED] lei);

- în perioada 2010 - 2013 (aproape 4 ani din cei 10 ai acordului) valoarea totală a echipamentelor livrate în cadrul programului video-loterie a fost de [REDACTED] lei;

- deși nu a fost realizată o analiză privind valoarea totală a investiției, clauza a avut de la încheierea contractului o durată de 10 ani, nefiind încheiată pe o perioadă care să corespundă normelor legale (maxim 5 ani), urmând ca perioada inițială să fie prelungită în baza unei analize de la acel moment a modului în care a funcționat programul, respectiv a unor previziuni pentru viitor;

- conform documentelor din dosarul cazului¹¹⁹, în anul 2009, clauza de neconcurență prin care se împiedica posibilitatea Loteriei Române de a opera un sistem similar cu cel ce face obiectul contractului era considerată de către Loteria Română de natură a-i afecta în mod serios profitabilitatea activității;

- clauza de neconcurență analizată a produs efecte, în principal, în perioada 2010 – 2012, perioadă în care nu au mai fost realizate investiții în echipamente. Astfel, în condițiile în care în perioada anterioară plățile către partenerii greci au fost mai mari decât investițiile realizate, în perioada 2010 - 2012, nu existau riscuri pentru nerecuperarea investițiilor întrucât nu s-au realizat investiții.

În acest sens, corespondența dintre Loteria Română și Lotrom din anul 2010 probează punerea în aplicare a clauzei analizate prin blocarea de către Lotrom a unui alt program pe care Loteria Română intenționa să îl implementeze.

În adresa nr. 272/14.09.2010 Lotrom reiterează „*opinia exprimată atât în cadrul discuțiilor purtate cât și prin corespondența scrisă dintre societățile noastre, potrivit căreia organizarea jocurilor slot-machine de către CNLR ar reprezenta un program similar Programului de Video-Loterie, a cărui exploatare ar putea conduce la încălcarea Contractului de Credit – Furnizor (...) potrivit dispozițiilor contractuale, CNLR a garantat că va coopera cu societățile noastre numai în condiții de exclusivitate, în sensul că pe toată perioada executării contractului menționat anterior, CNLR nu poate derula același Program sau unul similar cu Programul de Video-Loterie*”;

- chiar în observațiile la Raport se recunoaște modificarea condițiilor din piață după primii 5 ani de funcționare a contractului, în sensul reducerilor riscurilor intrării pe piață. La acel moment piața nu mai era într-un stadiu incipient de dezvoltare ci era o piață solidă.

Astfel, referitor la ofertele primite de Loteria Română ulterior anului 2009 Intralot, Intracom și Lotrom menționează că „*acest ofertant nu avea în vedere riscurile aferente unei piețe noi ci dimpotrivă, avea marele avantaj al unui segment de piață solid*”.

De asemenea, referitor tot la ofertele primite de Loteria Română, cele trei companii menționează că „*atunci când o astfel de piață este bine consolidată de un investitor este evident că aceasta devine apetisantă și pentru cealalți furnizori/creditori care se bazează deja pe*

¹¹⁹ Informarea CNLR privind programul de acțiune al C.N.L.R. S.A. de reîncepere a negocierilor cu partenerii greci a contractelor comerciale existente nr. 2010/28.05.2009

investițiile realizate de către furnizorul inițial, asumându-și astfel riscuri minime prin comparație cu riscurile asumate de investitorul inițial”.

(...) „deși era dificil de estimat la nivelul anilor 2000-2003, piața exploatarea mașinilor electronice a înregistrat o expansiune uimitoare pe toată durata Contractului de credit-furnizor”.

De asemenea din studiile de specialitate din domeniu - conform Global Betting & Gaming Consultants – rezultă că piața analizată „a înregistrat o perioadă de creștere explozivă”.

Conform propriilor evaluări din anul 2005¹²⁰, proiectul de video-loterie „se realizează în condiții foarte bune, se desfășoară în deplină siguranță, având un impact deosebit asupra participanților la jocurile loteristice, fapt evidențiat de nivelul și evoluția încasărilor realizate (respectiv ██████ lei/2003; ██████ lei/2004 și ██████ lei în primele 5 luni din 2005)”.

Nu prezintă relevanță pentru acest caz faptul că Loteria Română a organizat în anul 2000 o selecție de oferte pentru stabilirea companiei cu care va colabora în vederea implementării programului de video-loterie în România.

Obiectul investigației îl reprezintă contractul încheiat în anul 2003 între Loteria Română și partenerii greci, fiind analizate prevederile acestuia din perspectiva regulilor de concurență.

Analiza contrafactuală efectuată de părțile implicate în conformitate cu care în absența contractului Loteria Română nu ar fi putut să implementeze un program de video-loterie nu poate fi luată în considerare întrucât această analiză trebuie să aibă ca obiect clauza de neconcurență și nu contractul în general.

Având în vedere argumentele prezentate anterior, clauza de neconcurență nu se justifică pentru întreaga perioadă a contractului, riscurile cu recuperarea investiției fiind eliminate cel târziu după primii 5 ani de funcționare a contractului.

În absența clauzei de neconcurență Loteria Română ar fi putut implementa cel puțin încă un program tip video-loterie sau unul similar, fapt care ar fi condus la creșterea concurenței atât pe piața exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, cât și pe piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru video-loterie. De asemenea, absența clauzei ar fi condus la creșterea vânzărilor de echipamente de joc.

Pe piața furnizării de soluții tehnice integrate pentru video-loterie existau atât bariere legale pentru intrarea pe piață (Loteria Română deținând exclusivitate pentru prestarea acestui serviciu era unicul cumpărător de asemenea soluții tehnice integrate), cât și bariera constând în obligația de neconcurență analizată (în conformitate cu care Loteria Română nu putea derula cu o altă companie un alt program de video-loterie sau unul similar).

În condițiile în care s-ar fi renunțat la obligația de neconcurență după primii 5 ani de funcționare a contractului, clienții finali ar fi avut acces la serviciile de video-loterie începând cu anul 2003 și ar fi putut beneficia serviciile unui alt competitor important pe piață începând cu anul 2009 (an în care Loteria Română a început să primească oferte noi pentru desfășurarea unui program de video-loterie/slot-machine).

Faptul că Loteria Română nu primise oferte în primii 5 ani de funcționare a contractului pentru încheierea unui alt contract, nu prezintă relevanță pentru decizia de a se menține clauza de neconcurență, analiza trebuind efectuată în funcție de prevederile legale din domeniul concurenței și riscurile pe care le presupunea investiția începând cu acel moment.

Probele deținute arată că Loteria Română nu a încheiat un nou contract de video-loterie nu din rațiuni de oportunitate (putea să își extindă rețeaua în baza contractului cu încă 3.737 de terminale), ci ca urmare a obligației de neconcurență cuprinsă în contract.

¹²⁰ Referatul nr. 18/18.06.2006

21. Criteriul efectului asupra comerțului între statele membre

21.1 Conform *Comunicării Comisiei - Orientări privind conceptul de efect asupra comerțului din articolele 81 și 82 din Tratat (2004/C 101/07)* - actual art. 101 și 102 din Tratat - criteriul efectului asupra comerțului este un criteriu legislativ comunitar autonom care trebuie evaluat separat în fiecare caz.

21.2 În cazul articolului 101 din Tratat, acordul trebuie să aibă capacitatea de a afecta comerțul între statele membre. Nu este necesar ca fiecare parte din acord, inclusiv orice restrângere a concurenței ce poate decurge din acord, să fie susceptibilă de a afecta comerțul. În cazul în care acordul, în ansamblul său, poate să afecteze comerțul între statele membre, legislația comunitară se aplică întregului acord, inclusiv părților acestuia care, luate separat, nu afectează comerțul între statele membre.

Din textul articolelor 101 și 102 și jurisprudența instanțelor comunitare rezultă că, în aplicarea criteriului efectului asupra comerțului, trebuie luate în considerare trei elemente:

- (a) Conceptul de „comerț între statele membre”,
- (b) Noțiunea de „poate afecta” și
- (c) Conceptul de „caracter apreciabil”.

21.3 Conceptul de „comerț” nu se limitează la tradiționalele schimburi transfrontaliere de bunuri și servicii. Acesta este un concept mai larg care cuprinde activități economice transfrontaliere, inclusiv stabilirea. Această interpretare este compatibilă cu obiectivul fundamental al Tratatului de a promova libera circulație a mărfurilor, serviciilor, persoanelor și capitalurilor.

Aplicarea criteriului efectului asupra comerțului este independentă de definiția piețelor geografice relevante. Comerțul între statele membre poate fi afectat și în cazurile în care piața relevantă este națională sau subnațională.

21.4 Funcția noțiunii de „poate să afecteze” este de a defini natura impactului necesar asupra comerțului între statele membre.

În conformitate cu criteriul standard elaborat de Curtea de Justiție, noțiunea de „poate să afecteze” presupune că trebuie să se poată prevedea cu un grad suficient de probabilitate, pe baza unui set de factori obiectivi de drept sau de fapt, dacă acordul sau practica poate avea vreo influență, directă sau indirectă, reală sau potențială, asupra structurii comerțului între statele membre. Curtea de Justiție a elaborat un criteriu bazat pe faptul de a ști dacă acordul sau practica afectează sau nu structura concurențială. În cazurile în care acordul sau practica pot să afecteze structura concurențială din interiorul Comunității, acestea sunt sub incidența legislației comunitare.

Cuvintele „poate să afecteze” și trimiterea pe care o face Curtea de Justiție la „un grad suficient de probabilitate” presupun că, pentru ca aplicabilitatea legislației comunitare să fie stabilită, nu este necesar ca acordul sau practica să aibă sau să fi avut vreun efect asupra comerțului între statele membre. Este suficient ca acordul sau practica să fie „susceptibil(ă)” de a avea un astfel de efect.

21.5 Evaluarea caracterului apreciabil depinde de circumstanțele relevante pentru fiecare caz, în special de natura acordului și practicii, de natura produselor respective și de poziția pe piață a întreprinderilor în cauză.

În cazurile în care, prin natura sa, acordul sau practica este susceptibil(ă) să afecteze comerțul între statele membre, pragul caracterului apreciabil este mai redus decât în cazurile în care acordurile și practicile nu sunt prin natura lor susceptibile să afecteze comerțul între statele membre. Cu cât este mai puternică poziția pe piață a întreprinderilor în cauză, cu atât este mai

mare probabilitatea ca un acord sau practică ce poate să afecteze comerțul între statele membre să o facă într-un mod apreciabil.

21.6 Conform *Comunicării Comisiei - Orientări privind conceptul de efect asupra comerțului din articolele 81 și 82 din Tratat*, o practică anticoncurențială ce are loc și/sau are efecte pe o piață geografică considerată a fi cel puțin națională este susceptibilă să afecteze comerțul între statele membre.

21.7 Luând în considerare prevederile legislației comunitare mai sus prezentate considerăm că întrucât:

- în cazul de față piața relevantă geografică a fost stabilită ca fiind teritoriul României, iar România reprezintă o parte substanțială a pieței comune;
- Loteria Română este principala întreprindere activă pe piața exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, în timp ce Lotrom este singura întreprindere din România activă pe piața furnizării de soluții integrate de video-loterie;
- grupurile întreprinderilor partenere cu Loteria Română la acordul analizat (Intracom și Intralot) sunt active la nivel european;
- întreprinderile care au depus oferte în vederea derulării unui anumit program cu Loteria Română sunt active la nivel european,

practica săvârșită de către Loteria Română, Intracom, Intralot și Lotrom poate să afecteze comerțul dintre statele membre.

22. Aplicabilitatea pragurilor de minimis prevăzute la art. 8 din Legea concurenței

Conform art. 8 alin. (1) din Legea concurenței, prevederile art. 5 alin. (1) nu se aplică în următoarele situații:

- a) în cazul în care cota de piață cumulată deținută de părțile la o înțelegere nu depășește 10 % pe nici una dintre piețele relevante afectate de înțelegere, atunci când aceasta este încheiată între întreprinderi care sunt concurenți, existenți sau potențiali, pe una din aceste piețe;
- b) în cazul în care cota de piață deținută de fiecare dintre părțile la o înțelegere nu depășește 15 % pe nici una dintre piețele relevante afectate de înțelegere, atunci când aceasta este încheiată între întreprinderi care nu sunt concurenți, existenți sau potențiali, pe nici una din aceste piețe;
- c) în cazul în care este dificil să se stabilească dacă este vorba de o înțelegere între concurenți sau între neconcurenți, se aplică pragul de 10%, potrivit prevederilor alin.(1) lit. a).

Conform observațiilor transmise de părțile implicate în investigație, acordul încheiat între Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom nu restrânge semnificativ concurența și nu intră sub incidența prevederilor Legii concurenței și ale Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene întrucât beneficiază de regulile de minimis. În acest sens, în observații ai fost prezentate propriile analize privind estimarea cotelor de piață ale întreprinderilor implicate, acestea situându-se sub pragul de 15% prevăzut la art. 8 alin. (1) din Legea concurenței.

La punctele 15 și 16 din prezenta decizie au fost prezentate argumentele autorității de concurență în ceea ce privește structura piețelor analizate, concluzia fiind aceea că atât Loteria Română pe piața exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, cât și Lotrom pe piața furnizării de soluții integrate de video-loterie dețin cote de piață mai mari de 15%.

În concluzie prevederile art. 8 alin. (1) din Legea concurenței nu sunt aplicabile în acest caz.

23. Aplicabilitatea prevederilor Regulamentului privind exceptarea pe categorii

Conform prevederilor legale, exceptarea de la aplicarea regulilor de concurență în ceea ce privește anumite practici nu se aplică obligației directe sau indirecte de neconcurență a cărei durată este nedeterminată sau depășește cinci ani.

În consecință, exceptarea de la aplicarea regulilor de concurență prevăzută în legislația din domeniul concurenței nu se aplică în acest caz întrucât practica analizată se întinde pe o perioadă de 10 ani.

24. Aplicabilitatea art. 5 alin. (2) din Legea concurenței și/sau art. 101 alin. (3) din Tratat

24.1 Conform prevederilor Legii concurenței¹²¹, interdicția prevăzută la art. 5 alin. (1) nu se aplică înțelegerilor sau categoriilor de înțelegeri între întreprinderi, deciziilor sau categoriilor de decizii ale asociațiilor de întreprinderi, practicilor concertate sau categoriilor de practici concertate, atunci când acestea îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:

- a) contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de mărfuri ori la promovarea progresului tehnic sau economic asigurând, în același timp, consumatorilor un avantaj corespunzător celui realizat de părțile la respectiva înțelegere, decizie sau practică concertată;
- b) impun întreprinderilor în cauză doar acele restricții care sunt indispensabile pentru atingerea acestor obiective;
- c) nu oferă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența de pe o parte substanțială a pieței produselor în cauză.

24.2 Conform art. 101 alin. (3) din Tratat, prevederile alineatului (1) pot fi declarate inaplicabile în cazul:

- oricăror acorduri sau categorii de acorduri între întreprinderi;
- oricăror decizii sau categorii de decizii ale asocierilor de întreprinderi;
- oricăror practici concertate sau categorii de practici concertate care contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de produse ori la promovarea progresului tehnic sau economic, asigurând totodată consumatorilor o parte echitabilă din beneficiul obținut și care:
 - (a) nu impun întreprinderilor în cauză restricții care nu sunt indispensabile pentru atingerea acestor obiective;
 - (b) nu oferă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența în ceea ce privește o parte semnificativă a produselor în cauză.

24.3 Factorii care trebuie luați în considerare în vederea evaluării unui acord vertical în temeiul art. 101 alin. (3) din Tratat (conform *Orientărilor*), sunt următorii:

- evaluarea efectelor favorabile concurenței, concretizate prin creșteri de eficiență, susceptibile de a compensa efectele anticoncurențiale;
- investițiile făcute de oricare dintre părți și de termenele și restricțiile necesare pentru angajarea și rentabilizarea unei investiții destinate creșterii eficienței unei întreprinderi;
- examinarea dacă restricția permite realizarea producției, achiziționării și/sau (re)vânzării de o manieră mai eficientă decât în absența restricției în cauză;
- consumatorii trebuie să primească o parte echitabilă din beneficii; în acest sens, creșterile de eficiență trebuie să compenseze integral eventualul impact negativ asupra prețurilor, producției sau asupra altor elemente relevante;

¹²¹ În conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) din Legea concurenței

24.4 Din analiza efectuată au rezultat următoarele:

(i) nu au fost identificate creșteri de eficiență în ceea ce privește activitatea Loteriei Române, clauza de neconcurență având efecte negative în ceea ce privește acest aspect. Efectele negative determinate de clauza de exclusivitate sunt delaliate la pct. 20 din prezenta decizie.

De asemenea, din informațiile deținute, rezultă că acest contract a fost încheiat în condiții dezavantajoase pentru Loteria Română¹²².

Acest fapt a fost constatat pentru prima dată de către ANAF – Direcția de Control Financiar, care a dispus măsuri structurale menite a reduce dezechilibrul valoric al prestațiilor contractuale față de Loteria Română.

În urma controlului efectuat în anul 2011 la Loteria Română, Curtea de Conturi¹²³ a constatat că, prin semnarea contractului, nu numai că nu s-a creat un tratament egal al părților, ci în mod evident condițiile contractuale sunt net defavorabile Loteriei Române, aceasta asumându-și în fapt toate riscurile financiare ce derivă din derularea contractului.

Conform Anexei nr. 1 la Informarea Loteriei Române nr. 2010/28.05.2009, clauza de cumpărare exclusivă și neconcurență (Art. 7, III, pct. 7) „*împiedică CN Loteria Română SA a opera un Sistem similar cu cel ce face obiectul Contractului mai sus menționat, fapt ce este de natură a-i afecta în mod serios profitabilitatea activității*”.

(ii) Conform informațiilor furnizate de către Loteria Română, în perioada 2010 – 2012, valoarea echipamentelor livrate de Lotrom către Loteria Română¹²⁴ a fost de ■ lei.

Atât Loteria Română, cât și Intralot, respectiv Lotrom subliniau¹²⁵, la începutul anului 2011, că este nevoie să se acționeze rapid pentru modernizarea/înlocuirea echipamentelor, dezvoltarea rețelei și introducerea de jocuri noi.

Având în vedere perioada lungă de timp în care nu au fost efectuate investiții în programul derulat rezultă că introducerea clauzei de neconcurență pe o perioadă de 10 ani nu a fost determinată de eventualele investiții, respectiv termenele și restricțiile necesare pentru angajarea și rentabilizarea unei investiții destinate creșterii eficienței unei întreprinderi.

(iii) nu au fost identificate elemente care să susțină faptul că, în absența restricției analizate, s-ar fi realizat pierderi în eficiență semnificative.

Din analiza efectuată, restricția a condus la pierderi în eficiență pentru Loteria Română.

(iv) nu au fost identificate eventuale beneficii ale consumatorilor rezultate ca efect al clauzei de neconcurență analizate.

Analiza efectuată a arătat că, în ceea ce privește echipamentele Loteriei Române, încă din anul 2011 era nevoie să se acționeze rapid pentru modernizarea/înlocuirea echipamentelor, dezvoltarea rețelei și introducerea de jocuri noi.

În absența clauzei analizate, un efect al creșterii concurenței pe piață l-ar fi putut reprezenta creșterea procentului de câștiguri la aparate, element în beneficiul consumatorilor.

De asemenea, acceptarea uneia sau mai multor dintre ofertele altor întreprinderi ar fi condus la creșterea varietății și calității terminalelor și jocurilor respective.

¹²² Informarea Loteriei Române nr. 2010/28.05.2009 privind programul de acțiune al C.N.L.R. S.A. de reîncepere a negocierilor cu partenerii greci a contractelor comerciale externe încheiate

¹²³ Raportul de Control privind controlul situației, evoluției și modului de administrare a patrimoniului public și privat al statului la Compania Națională „Loteria Română” – S.A.

¹²⁴ terminale Video-Loterie inclusiv software-ul aferent acestora, site controler, antene VSAT, sistem central hardware și software-ul de operare și software-ul aplicației V-LOTOS

¹²⁵ Conform e-mail din data de 06.04.2011 de la dl. Leonidas Koutroukis către dl. Gheorghe Benea având ca subiect *Minuta 08.02.2011_CNLR_ILOT_LOTROM_versiune modificata_06.04.2011*

24.5 Având în vedere aspectele prezentate la pct. 24.4, practica analizată nu îndeplinește condițiile prevăzute de legislația în vigoare pentru a fi exceptată de prevederile Legii concurenței / Tratatului.

24.6 Conform observațiilor și a observațiilor suplimentare transmise de părțile implicate în investigație acordul analizat îndeplinește condițiile prevăzute la art. 5 alin. (2) din Legea concurenței și/sau art. 101 alin. (3) din Tratat întrucât:

a) acordul contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de mărfuri ori la promovarea progresului tehnic sau economic asigurând, în același timp, consumatorilor un avantaj corespunzător celui realizat de părțile la respectiva înțelegere, decizie sau practică concertată:

- acordul a permis introducerea pe piață și dezvoltarea sistemului de video-loterie, sistem pe care Loteria Română nu ar fi putut să-l dezvolte eficient din surse proprii;

- rezolvarea problemei *renunțării la anumite investiții* - soluția tehnică furnizată reprezintă o adaptare specifică la nevoile Loteriei Române, o investiție specifică relației contractuale, iar după încetarea contractului aceasta va fi transferată integral către Loteria Română. În condițiile în care Intralot și-a asumat o investiție majoră pe o piață nouă, în care perspectivele unui randament acceptabil din punct de vedere comercial al investiției erau nesigure și în condițiile în care Intralot a acceptat riscul de a-și recupera investiția treptat, nu se putea preconiza că o astfel de investiție ar putea fi recuperată într-un termen scurt. Investiția a fost asimetrică¹²⁶ întrucât Intralot a suportat toată investiția și și-a asumat în întregime riscurile financiare și de business aferente. Loteria Română a înregistrat venituri importante dintr-o investiție care nu a presupus asumarea niciunui risc financiar sau de business (venitul din video-loterie a reprezentat pentru Loteria Română o proporție din ce în ce mai mare din veniturile totale);

- rezolvarea problemei *renunțării la anumite investiții în cazul unui transfer de know-how substanțial* - transferul de know-how poate să justifice o obligație de neconcurență în măsura în care acesta nu era disponibil cumpărătorului și era substanțial punerii în aplicare a acordului. În calitate de furnizor de soluții tehnice integrate pentru video-loterie, Intralot a alocat un know-how substanțial pentru realizarea sistemului de video-loterie din România;

- rezolvarea problemei *imperfecțiunilor pieței de capital* - atunci când furnizorul acordă un împrumut cumpărătorului el poate să impună acestuia o restricție de tipul obligației de neconcurență. Intralot și-a asumat riscul de finanțare al unei investiții într-o piață nouă, pe care nicio instituție financiară nu și-ar fi asumat-o în condiții mai favorabile;

- eficiențele create din economiile de scară sunt transferate consumatorilor prin însăși existența serviciului de video-loterie pe piață, serviciu atractiv pentru consumatori. Prețurile oferite sunt comparabile cu cele ale concurenților, deși costurile pentru operarea și întreținerea sistemului sunt superioare. Sistemul de video-loterie asigură protecție, siguranță și confort pentru consumatori, asigură credibilitatea la participarea la jocuri față de aparatele de joc individuale și asigură transparență completă în ceea ce privește activitatea sa și posibilitatea de monitorizare a propriei evoluții. De asemenea sistemul de video-loterie prezintă avantaje pentru furnizorul de servicii și pentru autoritățile statului (control automatizat de la distanță, monitorizare în timp real, integritate crescută a sistemului, previziunea evaziunii fiscale și a spălării banilor).

b) restricțiile trebuie să fie indispensabile pentru atingerea acestor obiective:

- ținând cont de faptul că la începutul anului 2000 piața de video-loterie reprezenta un segment nou, neacoperit în România, și de faptul că furnizorul și creditorii își asumau atât investiția cât și riscurile acesteia, contractul a fost încheiat pe o perioadă de 10 ani, fiind agreată o clauză de neconcurență pe toată durata contractului, în beneficiul părților prestatoare, drept garanție pentru realizarea cu succes a obiectivului contractului și recuperarea investiției. Clauza de

¹²⁶ Una dintre părțile la contract a investit mai mult decât cealaltă parte

exclusivitate pe toată durata contractului s-a regăsit și în cea de-a doua ofertă depusă de către Altec pentru atribuirea aceluiași contract;

- din punct de vedere economic și tehnic achiziția echipamentelor din mai multe surse nu reprezintă o soluție fezabilă. Achiziția uni-marcă, pe o durată determinată, este justificată în mod obiectiv prin natura sistemului de video-loterie, schimbarea sistemului fiind echivalentă cu înlocuirea întregului sistem. Terminalele utilizate provin de la mai mulți furnizori/producători de echipamente (Unidessa, Williams, Novomatic).

c) acordul nu oferă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența de pe o parte substanțială a pieței produselor în cauză:

- având în vedere cota de piață nesemnificativă față de mărimea totală a pieței achizițiilor, obligația de neconcurență nu este de natură să elimine concurența pe o parte semnificativă a pieței produselor în cauză;

- furnizorilor de echipamente nu le-a fost restricționat accesul pe piață, având dreptul de a furniza produsele respective operatorilor slot-machine din România.

24.7 Poziția Consiliului Concurenței referitoare la observațiile enumerate la pct. 24.6

Practica anticoncurențială identificată de Consiliul Concurenței este reprezentată de obligația de neconcurență cuprinsă în contractul încheiat între Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom, nefiind reprezentată de întregul acord între părți.

Astfel, pentru evaluarea unei eventuale exceptări individuale ca urmare a îndeplinirii condițiilor prevăzute la art. 5 alin. (2) din Legea concurenței, respectiv art. 101 alin. (3) din Tratat, este necesar să fie identificate eventualele efecte pozitive ale obligației respective în mod distinct de cele ale întregului acord.

Contractul a permis introducerea pe piață și dezvoltarea sistemului de video-loterie, însă obligația de neconcurență a avut efecte negative atât în ceea ce privește activitatea Loteriei Române, cât și în ceea ce privește piața în general. Efectele negative determinate de clauza de neconcurență sunt detaliate la pct. 20 din prezenta decizie.

Soluția tehnică furnizată de Intralot, Intracom și Lotrom reprezintă o soluție adaptată la nevoile Loteriei Române însă, după cum rezultă din informațiile existente și prezentate la pct. 20 din prezenta decizie, riscurile cu respectiva investiție nu se justifică pentru întreaga perioadă a contractului, acestea fiind eliminate cel târziu după primii 5 ani de funcționare a contractului.

Ulterior încheierii contractului, soluția tehnică integrată a rămas în posesia Loteriei Române și nu a furnizorului, pentru a se pune problema dacă acesta ar putea sau nu să o folosească pentru alți clienți.

În condițiile în care contractul încheiat între părți a avut ca obiect punerea la dispoziția beneficiarului, la finalizarea acestuia, a unui sistem de video-loterie la cheie, instalarea terminalelor, precum și operarea și întreținerea și service-ul sistemului fiind în sarcina furnizorului, părțile implicate în investigație nu au furnizat autorității de concurență informații privind know-how-ul transmis Loteriei Române. De altfel, ulterior finalizării acestui contract, Loteria Română a încheiat un contract pentru derularea unui proiect similar cu o altă întreprindere și nu l-a derulat în mod independent.

În ceea ce privește eventualele probleme rezultate din imperfecțiunile pieței de capital, părțile implicate nu au adus probe în ceea ce privește demersurile realizate la instituțiile financiare pentru obținerea unui împrumut pentru realizarea investiției sau acordarea de către acestea a unui împrumut sub nivelul optim. Afirmarea că nicio instituție financiară nu și-ar fi asumat un risc de finanțare în acest caz nu este susținută cu probe.

Argumentele privind eventualele beneficii aduse clienților prin faptul că terminalele utilizate asigură protecție, siguranță, confort și credibilitate pentru consumatori față de aparatele de joc individuale nu se susțin, în condițiile în care cele două tipuri de terminale sunt substituibile pentru respectivii consumatori. De asemenea, evoluția ascendentă a pieței exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, piață care include și exploatarea aparatelor de joc individuale, indică perceperea de către consumatori în mod pozitiv și a aparatelor respective. Asigurarea de către sistemul de video-loterie a unei transparențe complete reprezintă un avantaj pentru furnizorul soluției și nu pentru consumatorul final.

Chiar dacă la nivelul anilor 2000 - 2003 nu existau indicii suficiente privind modul în care va evolua piața, existând astfel riscuri cu recuperarea investiției, părțile aveau posibilitatea de a renunța la obligația de neconcurență la momentul la care riscurile respective au fost diminuate/eliminate. De altfel, pe întreaga perioadă a derulării contractului, prevederile legale din domeniul concurenței în ceea ce privește obligațiile de neconcurență nu s-au schimbat.

Nu are relevanță în acest caz faptul că și în cea de-a doua ofertă depusă pentru atribuirea aceluiași contract exista o obligație de neconcurență similară.

Având în vedere faptul că terminalele utilizate în cadrul programului de video-loterie au provenit de la mai mulți producători/furnizori nu au fost identificate efecte negative ale clauzei analizate în acest sens.

La pct. 20 din prezenta decizie sunt prezentate efectele negative ale clauzei analizate atât pe piața exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, cât și pe piețele din amonte aferente furnizării de soluții tehnice integrate pentru video-loterie, respectiv producției și comercializării de echipamente.

Având în vedere că Loteria Română deține exclusivitate pentru implementarea unui program de video-loterie, coroborat prevederile obligației de neconcurență analizate, furnizorii de soluții tehnice integrate pentru video-loterie au avut blocat accesul pe piață, în perioada contractului analizat.

Terminalele reprezintă doar o parte a echipamentelor dintr-un program de video-loterie și chiar dacă furnizorii puteau vinde aparatele respective operatorilor slot-machine, intrarea pe piață a unui nou operator ar fi condus în mod suplimentar la creșterea vânzărilor de asemenea produse.

25. Cazuri relevante în ceea ce privește practica analizată

25.1 La data de 23.01.2013 Comisia Europeană a adoptat o decizie prin care a impus sancțiuni de 66.894.000 Euro pentru Telefonica și 12.290.000 Euro pentru Portugal Telecom pentru că s-au înțeles să nu se concureze pe piața iberică de telecomunicații, încălcând astfel art. 101 din Tratat.

Decizia a avut ca obiect o clauză de neconcurență care a fost inclusă în contractul încheiat între Telefonica și Portugal Telecom, contract prin care Telefonica a dobândit controlul unic asupra operatorului Vivo, anterior deținut în comun de părți.

25.2 Cazul Comisiei Europene COMP.39736 – Siemens/Areva a vizat o obligație de neconcurență și o obligație de confidențialitate convenite între Siemens și Areva în domeniul tehnologiei nucleare civile.

Aceste clauze au fost incluse în Acordul Acționarilor încheiat de către cele două companii la momentul înființării în comun, în anul 2001, a întreprinderii Areva NP.

Obligația de neconcurență nu a acoperit numai durata de viață a întreprinderii în comun, în forma sa originală continuând pentru o perioadă de 8 – 11 ani după ce Siemens ieșea din respectiva întreprindere. Durata obligației de neconcurență a fost redusă ulterior la aproximativ 4 ani.

Comisia Europeană a constatat în acest caz că obligațiile de nonconcurență și confidențialitate agreeate între Siemens și Areva cu privire la perioada de după retragerea Siemens din Areva NP nu pot fi considerate direct legate și necesare creării societății în comun, ci cel mult parțial direct legate și necesare operațiunii prin care Areva a dobândit controlul unic în Areva NP.

Concluzia preliminară a Comisiei Europene a fost aceea că obligația de neconcurență/confidențialitate, pe perioada post funcționării întreprinderii în comun, constituie o înțelegere în sensul art. 101 alin. (1) din Tratat.

Acest caz s-a finalizat prin acceptarea de angajamente de către Comisia Europeană, angajamente în conformitate cu care se permite Siemens să intre în concurență cu Areva NP, fără restricții, începând cu data la care Siemens își pierde calitatea de acționar în comun în Areva NP.

25.3 Investigația declanșată de Consiliul Concurenței prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 407/09.11.2009 a avut ca obiect posibila încălcare a art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și a art. 101 din Tratat de către Orange România SA, Vodafone România SA și SC Cosmote Romanian Mobile Telecommunications SA și agenții economici implicați pe întreg lanțul acestora de distribuție pe piața comercializării produselor preplătite de telefonie mobilă.

Pentru fiecare dintre cei trei operatori de telefonie mobilă (Orange, Vodafone și Cosmote) declanșarea investigației a avut la bază indicii cu privire la existența, în contractele încheiate pe întreg lanțul de distribuție a produselor preplătite de telefonie mobilă, a unor clauze privind:

- impunerea prețului de revânzare;
- împărțirea pieței în funcție de teritoriu sau de categoriile de clienți;
- neconcurența între întreprinderi.

Indiciile identificate la declanșarea investigației au avut ca obiect relațiile pe verticală existente în sistemul de distribuție al fiecărui operator de telefonie mobilă (Orange, Vodafone și Cosmote) nu și eventuale practici pe orizontală între operatorii de telefonie mobilă.

Prin Deciziile nr. 21, 22 și 23/06.06.2012 Consiliul Concurenței a acceptat angajamentele asumate de către Orange, Vodafone, Cosmote și distribuitorii lor direcți de produse preplătite de telefonie mobilă în acest caz.

În ceea ce privește clauza de neconcurență analizată, părțile implicate s-au angajat să modifice contractele încheiate astfel încât distribuitorii/subdistribuitorii vor avea dreptul de a decide unilateral cu privire la punctele de vânzare ale produselor și nu se va limita în niciun mod dreptul lor de a-și alege în mod liber locațiile, partenerii comerciali, acoperirea teritorială, clienții etc.

De asemenea, distribuitorii, sub-distribuitorii și punctele finale de vânzare nu vor fi limitați în a se dezvolta și a se comporta liber pe piață.

26. Având în vedere îndeplinirea celor trei condiții prevăzute la art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și la art. 101 alin. (1) din Tratat, respectiv a condiției de afectare a comerțului dintre statele membre, Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom au încheiat o înțelegere interzisă de legislația din domeniul concurenței.

Înțelegerea respectivă s-a realizat prin încheierea unui contract între cele patru părți prin care s-au instituit anumite obligații în sarcina Loteriei Române care au avut ca efect restrângerea concurenței pe piața exploatarei masinilor electronice cu castiguri din România și pe piețele din amonte ale acesteia, respectiv:

- obligația a nu derula, nici singură, nici în cooperare cu altă entitate, un program de Video-Loterie sau unul similar;
- obligația a nu întreprinde în afara Programului în mod unilateral, acțiuni care afectează aspectele operaționale, legale, financiare ale Programului, existente la data intrării în vigoare a contractului; această prevedere poate fi corelată cu obligația Loteriei Române de a pune la dispoziție întreaga sa rețea de vânzare și dreptul furnizorului de a propune punctele de vânzare în

care vor fi instalate terminalele, respectiv dreptul de instalare a terminalelor în rețeaua existentă de vânzare a Loteriei Române.

27. Conform art.51 lit. a) din Legea concurenței, încălcarea prevederilor art. 5 Legea concurenței, precum și a prevederilor art. 101 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, săvârșită cu intenție sau din neglijență de întreprinderi sau asociații de întreprinderi, constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 0,5% la 10% din cifra de afaceri totală realizată în anul financiar anterior.

27.1 Individualizarea sancțiunilor pentru încălcarea Legii concurenței se va realiza potrivit dispozițiilor art. 52 din *Legea concurenței* și ale *Instrucțiunilor privind individualizarea sancțiunilor pentru contravențiile prevăzute la art. 51 din Legea concurenței nr.21/1996* (denumite în continuare Instrucțiuni), ținând seama de gravitatea și durata faptei, precum și de consecințele acesteia asupra concurenței.

27.2 Metodologia de determinare a cuantumului amenzii se bazează pe fixarea unui nivel de bază, determinat în funcție de gravitatea și durata faptei, care se va majora în cazul existenței circumstanțelor agravante sau se va reduce în cazul în care există circumstanțe atenuante.

27.3 În cazul de față se constată încălcarea prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea concurenței și a art. 101 alin. (1) din Tratat de către Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom prin realizarea unei înțelegeri în conformitate cu care Loteria Română este ținută, pe perioada derulării contractului, de obligația de a nu derula, nici singură, nici în cooperare cu altă entitate un program de tip Video-Loterie sau unul similar.

Înțelegerea analizată s-a materializat prin semnarea Contractului de credit furnizor FN/01.09.2003 pentru implementarea Programului Video-Loterie în România.

27.4 Evaluarea gravității unei încălcări se face de la caz la caz, pentru fiecare tip de încălcare, luându-se în considerare toate împrejurările relevante ale cazului. În evaluarea încălcării se iau în considerare, printre altele, natura faptei săvârșite, dimensiunea și importanța pieței relevante, cotele de piață cumulate ale tuturor întreprinderilor participante etc.

În funcție de gravitate, aceste fapte se împart în 3 categorii:

a) fapte de gravitate mică

În această categorie se încadrează, în general, restricționările pe verticală, cu un impact redus asupra pieței sau care afectează o parte limitată a acesteia.

b) fapte de gravitate medie

În această categorie se încadrează, de regulă, restricțiile pe orizontală sau pe verticală, dar a căror modalitate de realizare este mai complexă și mai riguroasă decât în cazul celor de gravitate mică și care au un impact mai mare pe piață, producând efecte pe zone întinse ale acesteia. În această categorie se includ, de regulă, și restricțiile de natura celor prevăzute la art. 8 alin. (4) lit. b) din Legea concurenței.

c) fapte de gravitate mare

În această categorie se încadrează, de regulă, restricționările pe orizontală de tipul cartelurilor, în vederea fixării prețurilor, împărțirii piețelor sau a clienților, limitării producției ori a vânzărilor sau alte practici care împiedică buna funcționare a pieței.

Având în vedere următoarele:

- practica analizată reprezintă o înțelegere pe verticală;
- practica analizată are un impact ridicat pe piață, Loteria Română fiind principala întreprindere activă pe piața exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, în timp ce Lotrom este singura întreprindere din România activă pe piața furnizării de soluții integrate de video-loterie;
- practica analizată are o modalitate de realizare riguroasă, prin încheierea unui contract;

- practica analizată este complexă, efectele acesteia extinzându-se și asupra programelor tip slot-machine; deși, inițial Loteria Română a intenționat să încheie un contract având ca obiect un asemenea program, urmare a analizei clauzelor contractuale, a renunțat la respectivul proiect întrucât exista posibilitatea să fie interzis de contractul încheiat;

fapta analizată se încadrează în categoria faptelor de gravitate medie.

Cuquantumul preconizat pentru faptele de gravitate medie este de la 2% până la 4% din cifra de afaceri totală a contravenientului.

Pentru fapta de gravitate medie analizată Consiliul Concurenței stabilește cuquantumul pentru determinarea nivelului de bază al amenzii la un nivel de ■% din cifrele de afaceri totale realizate Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom în anul 2012.

27.5 Prin înțelegerea realizată de Intralot, Intracom și Lotrom cu Loteria Română aceasta din urmă a fost ținută de obligația ca, pe durata contractului (10 ani), să nu deruleze, nici singură, nici în cooperare cu altă entitate un program de tip Video-Loterie sau unul similar. Aceasta în condițiile în care, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare la momentul încheierii contractului analizat, orice obligație de neconcurență trebuie să fie limitată la o perioadă de maxim 5 ani.

Urmare a analizei efectuate, în perioada 2009 – 2013 nu s-au constatat riscuri ale părților implicate pentru realizarea investiției privind implementarea programului video-loterie în România.

Chiar părțile implicate, în observațiile la Raportul de investigație, recunosc modificarea condițiilor din piață după primii 5 ani de funcționare a contractului, în sensul reducerilor riscurilor intrării pe piață.

Prin urmare, Consiliul Concurenței stabilește durata încălcării ca fiind de 5 ani, aferentă perioadei 2009 – 2013, perioadă care excede duratei maxime admise de regelementările în domeniu.

Acest fapt determină o creștere a cuquantumului amenzii cu 50% din cuquantumul determinat pentru gravitatea faptei.

27.6 Pentru Loteria Română, Intralot, Intracom și Lotrom nivelul de bază al amenzii, obținut prin însumarea cuquantumurilor stabilite pentru gravitate (■%) și durată (50% din cuquantumul determinat în funcție de gravitatea faptei), este de ■% din cifra de afaceri totală realizată în anul 2012 de către aceste companii.

27.7 În vederea determinării cuquantumului amenzii nu s-au reținut circumstanțe agravante în sarcina Loteriei Române.

În vederea determinării cuquantumului amenzii se rețin următoarele circumstanțe agravante în sarcina Intralot, Intracom și Lotrom:

- condiționarea realizării unor investiții de extinderea contractului pentru o perioadă de încă 10 ani;
- nerealizarea de investiții în ultimii 4 ani ai contractului a condus la maximizarea beneficiilor acestor întreprinderi realizate din implementarea programului de video-loterie în România;
- blocarea Loteriei Române de a derula un program tip slot-machine;
- încheierea contractului pentru implementarea Programului de Video-Loterie în condiții dezavantajoase pentru Loteria Română;

Pentru fiecare circumstanță agravantă reținută, Consiliul Concurenței a stabilit creșterea nivelului de bază al amenzii pentru Intralot, Intracom și Lotrom cu ■%.

27.8 În vederea determinării cuantumului amenzii se rețin următoarele circumstanțe atenuante în sarcina Loteriei Române:

- clauza de neconcurență a funcționat în sensul limitării doar a Loteriei Române de a derula un program de video-loterie sau unul similar în România;
- clauza de neconcurență a dezavantajat economic Loteria Română prin faptul că nu a derulat un alt program de video-loterie sau unul similar în România;
- Loteria Română a aprobat implementarea unui program slot-machine în perioada analizată, program care nu a fost pus în practică ca urmare a opoziției partenerilor greci;
- nerealizarea de investiții în ultimii 4 ani ai contractului a privat Loteria Română de a beneficia, la finalizarea acestuia, de un program de video-loterie eficient care să cuprindă echipamente specifice moderne, respectiv jocuri noi;
- în urma analizelor interne Loteria Română a ajuns la concluzia că această clauză acționează în dezavantajul său și a analizat posibilitățile de a rezilia contractul cu partenerii greci înainte de data de finalizare a acestuia;
- denunțarea contractului de către Loteria Română (inclusiv a clauzei analizate) ar fi atras atât plata unor penalități semnificative, cât și posibila pierdere a dreptului de proprietate asupra sistemului implementat până la momentul respectiv;
- încheierea contractului pentru implementarea Programului de Video-Loterie în condiții dezavantajoase pentru Loteria Română, fapt constatat și de către alte instituții abilitate din România (Curtea de Conturi, ANAF);
- neinclusiunea în noul contract încheiat de Loteria Română a unei obligații de neconcurență similare celei analizate în acest caz.

În vederea determinării cuantumului amenzii nu s-au reținut circumstanțe atenuante în sarcina Intralot, Intracom și Lotrom.

Pentru fiecare circumstanță atenuantă reținută, Consiliul Concurenței a stabilit diminuarea nivelului de bază al amenzii pentru Loteria Română cu ■%.

27.9 La individualizarea sancțiunii pentru fiecare dintre întreprinderi s-a avut în vedere principiul constituțional al aplicării legii contravenționale mai favorabile.

27.10 Loteria Română consideră că, întrucât piața analizată în acest caz nu are incidență în sectoare cheie (ex. alimentară, sănătate, petrol și gaze, energie), iar fapta analizată este de natură verticală cu impact limitat pe piață, aceasta poate fi reținută decât maxim de gravitate mică.

De asemenea, Loteria Română consideră necesară aplicarea următoarelor circumstanțe atenuante:

- existența îndoielii rezonabile cu privire la caracterul contravențional al comportamentului societății; săvârșirea fără intenție a contravenției;
- lipsa oricărui avantaj economic rezultat dintr-o faptă anticoncurențială.

Poziția Consiliului Concurenței

Sectorul în care se realizează practica anticoncurențială nu reprezintă, în conformitate cu *Instrucțiunile privind individualizarea sancțiunilor*, unul dintre aspectele în funcție de care se determină gravitatea faptei analizate.

Circumstanța atenuantă având ca obiect existența unei îndoieli rezonabile cu privire la caracterul contravențional nu se poate reține întrucât aceasta se aplică în cazul implicării unei autorități de reglementare, a unor uzanțe existente pe o anumită piață sau a unui cadru legislativ neclar, aspecte nedovedite și neincidente speței, având în vedere aspectele consemnate în acest caz.

27.11 Intralot, Intracom și Lotrom consideră că fapta nu trebuie să fie calificată ca având gravitate medie întrucât:

- reprezintă o înțelegere verticală, iar înțelegerile verticale sunt cele mai frecvente și inofensive modalități de realizare a comerțului, sub condiția de a nu institui restrângeri grave ale concurenței;
- impactul redus pe care înțelegerea îl are asupra pieței;
- încheierea contractului dovedește buna-credință a părților și convingerea acestora că respectiva clauză de neconcurență nu este de natură a produce efecte anticoncurențiale;
- având în vedere riscul cu recuperarea investiției, durata clauzei a fost indispensabilă pentru realizarea obiectului contractului.

Intralot, Intracom și Lotrom identifică ca și circumstanță atenuantă faptul că respectivul comportament anticoncurențial a fost autorizat sau încurajat de către autoritățile publice și de legislația existentă.

Poziția Consiliului Concurenței

În conformitate cu prevederile legale din domeniul concurenței, înțelegerile verticale pot fi, în funcție de circumstanțele în care s-au produs, atât de gravitate mică, cât și de gravitate medie. În cadrul prezentei decizii sunt prezentate efectele pe care această înțelegere le-a produs atât asupra pieței exploatarea mașinilor electronice cu câștiguri, cât și asupra piețelor din amonte (piața furnizării de soluții integrate de video-loterie, piața producției și comercializării de echipamente). Modalitatea complexă și riguroasă de realizare a înțelegerii reprezintă, în conformitate cu *Instrucțiunile privind individualizarea sancțiunilor* unul dintre aspectele care fac ca practica analizată să fie de gravitate medie.

Circumstanța atenuantă identificată de Intralot, Intracom și Lotrom nu poate fi reținută întrucât nu au fost aduse probe în sensul încurajării, de către Ministerul Finanțelor Publice, a introducerii obligației de neconcurență analizate în contractul încheiat cu Loterie Română. Pe de altă parte, deși legislația în vigoare acordă Loteriei Române exclusivitate în ceea ce privește activitatea de video-loterie, aceasta nu conține prevederi privind modalitatea în care Loteria Română va exploata această activitate (de exemplu, printr-o unică asocieră, durata pe care se va realiza aceasta etc).

În temeiul prevederilor art. 20 alin. (1) și alin. (4), ale art. 45 alin. (1) lit. d), precum și ale art. 55 alin. (4) din *Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare,*

PLENUL CONSILIULUI CONCURENȚEI

DECIDE

Art.1. Se constată încălcarea dispozițiilor art. 5 alin. (1) din *Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare* și ale art. 101 alin. (1) din *Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene* de către întreprinderile Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services prin încheierea, în perioada 2009 – 2013, a unei înțelegeri interzisă de legislația din domeniul concurenței.

Înțelegerea respectivă s-a realizat prin încheierea unui contract între cele patru părți prin care s-a instituit o obligație de neconcurență care a avut ca efect atât restrângerea concurenței pe piața exploatarii masinilor electronice cu castiguri din România, respectiv pe piețele din amonte ale acesteia, cât și afectarea comerțului între statele membre ale Uniunii Europene.

Art.2. În temeiul art. 51 alin. (1) lit.a) din *Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, se sancționează întreprinderile Compania Națională Loteria Română SA, Lotrom SA, Intracom SA Holdings și Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services, pentru încălcarea dispozițiilor art. 5 alin. (1) Legea concurenței și ale art. 101 alin. (1) din *Tratatul Privind Funcționarea Uniunii Europene*.

Art.3. Cuantumul amenzii ce se aplică întreprinderii Compania Națională Loteria Română SA este de 9.018.141 lei (nouămilioaneoptsprezecemiiisutăpatruzecișiuu) lei, reprezentând ■% din cifra de afaceri totală a acestei întreprinderi pe anul 2012¹²⁷.

Art.4. Cuantumul amenzii ce se aplică întreprinderii Lotrom SA este de 512.469 lei (cincisutedouăsprezecemiiipatrusuteșazecișinouă) lei, reprezentând ■% din cifra de afaceri totală a acestei întreprinderi pe anul 2012¹²⁸.

Art.5. Cuantumul amenzii ce se aplică întreprinderii Intracom SA Holdings este de 1.779.528 lei (unmilionașaptesuteșaptezecișinouămiicincisutedouăzecișiopt) lei, reprezentând ■% din cifra de afaceri totală a acestei întreprinderi pe anul 2012¹²⁹.

Art.6. Cuantumul amenzii ce se aplică întreprinderii Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services este de 5.541.874 lei (cincimiloanecincisutepatruzecișiuuamiiioptsuteșaptezecișipatru) lei, reprezentând ■% din cifra de afaceri totală a acestei întreprinderi pe anul 2012¹³⁰.

Art.7. Sumele prevăzute la art. 3-6 se vor achita, în termen de maxim 30 de zile de la comunicarea prezentei decizii, prin ordin de plată tip trezorerie, cu mențiunea: „*amenzi aplicate de către Consiliul Concurenței conform Legii concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare*”. O copie a ordinului de plată va fi transmisă neîntârziat Consiliului Concurenței.

Art.8. Prezenta decizie poate fi atacată, conform art. 47¹ alin. (1) din *Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, la Curtea de Apel București, secția Contencios Administrativ și Fiscal, în termen de 30 de zile de la comunicare.

Art.9. În conformitate cu art. 57 din *Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, prezenta Decizie va fi publicată pe pagina de internet a Consiliului Concurenței.

Art.10. Secretariatul General și Direcția Servicii din cadrul Consiliului Concurenței vor urmări aducerea la îndeplinire a prezentei decizii.

¹²⁷ Conform datelor transmise de către Compania Națională Loteria Română SA prin adresa nr. 11982/13.06.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7857/13.06.2013

¹²⁸ Conform datelor transmise de către Lotrom SA prin adresa nr. 137/13.06.2013 înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 7858/13.06.2016

¹²⁹ Conform datelor transmise de către Intracom SA Holdings prin adresa înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 6675/21.05.2013

¹³⁰ Conform datelor transmise de către Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services prin adresa înregistrată la Consiliul Concurenței sub nr. RG – 8954/08.07.2013

Art.11. Prezenta decizie va fi comunicată de către Secretariatul General din cadrul Consiliului Concurenței următoarelor întreprinderi:

i) Compania Națională Loteria Română SA

Sediul social: București, str. Poenaru Bordea nr. 20, sector 4

prin împuternicit

[Redacted signature]

ii) Lotrom SA

Sediul social: București, str. Polonă, nr. 43, sector 1

prin împuternicit

[Redacted signature]

iii) Intracom SA Holdings

Sediul social: Grecia, Attica, Markopoulou Ave. Peania, km.19

prin împuternicit

[Redacted signature]

iv) Intralot SA Integrated Lottery Systems and Services

Sediul social: Grecia, Kifissias Ave.& 3, Premetis Str., nr.64, Marousi, Attica

prin împuternicit

[Redacted signature]

Bogdan M. CHIRIȚOIU
Președinte